KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

NÕUKOGUDE ÕPETAJA

EESTI NSV HARIDUSMINISTEERIUMI NING HARIDUSALA, KÕRGKOOLIDE JA TEADUSASUTUSTE TÖÖTAJATE AMETIÜHINGU HÄÄLEKANDJA

Nr. 41 (1852) Laupäeval, 13. oktoobril 1979 Hind 2 kop. XXXVII aastakäik

ÜHTSEL POLIITPÄEVAL

Möödunud kolmapäeval sai teoks järjekordne ülevabariigiline ühtne poliitpäev. Kahtlemata oli sel päeval meie koolides üks põhiteemasid Leonid Brežnevi kõne, mille ta pidas Berliinis Saksa DV moodustamise 30. aastapäeva pidulikul koosolekul.

Paljudes kohtades juhatasid poliitpäeva sisse päevakohased raadiosaated, esinesid poliitinformaatorid ja lektorite gruppide liikmed, ilmusid seinalehtede erinumbrid ja asjakohased stendid. Nii oli see ka Tallinna 4. keskkoolis, kus poliitpäevaga tähistati Saksa DV 30. aastapäeva. Tähtpäevakohaselt kujundatud saalis võeti õpilasi vastu Saksa DV poliitiliste noorsoolauludega. Ülevaate Saksa DV kolmest aastakümnest andis abiturient Aivar Ots. NSV Liidu ja Saksa DV noorsoo-organisatsioonide sõprussidemetest kõneles Eesti NSV Noorsoo-organisatsioonide Komitee vastutav sekretär Kersti Kittus. Koosolijaile demonstreeriti teemakohaseid diapositiive.

Õpetajatele ent rääkis tänapäeva poliitilisest võitlusest maailmas TPI kateedrijuhataja Klara Hallik teemal «Leninism — meie ajastu revolutsiooniline lipp».

Sama teemaga juhatati sisse ka Tallinna 7. keskkooli vanemate klasside õpilaste poliitiliste teadmiste rahvaülikooli esimene õppus. Külalislektoriks oli EKP Keskkomitee Partei Ajaloo Instituudi teadur Andres Raus.

Tallinna 22. keskkooli õpetajatele rääkis rahvusvahelisest olukorrast 1979. aasta sügisel Eesti Raadio väliskommentaator Peeter Sookruus. Kõneleja märkis seda tohutut huvi, mida tuntakse L. Brežnevi Berliinis peetud kõne vastu. Poliitpäeva peateemaks kujunesid NLKP rahuarmastav välispoliitika ja need tohutud jõupingutused, mida meie partei ja valitsus teevad võidurelvastumise piiramiseks ning pingelõdvenduseks. Kõne all olid veel NSV Liidu ja USA lepingu SRP-2 ratifitseerimise probleemid ning NSV Liidu ja Hiina suhted, sest käivad ju momendil delegatsioonide eelkonsultatsioonid eelseisvateks läbirääkimisteks.

Kooli eesti keele õpetaja ja 11-a klassi juhataja Esta Veevers pidas poliitpäevadel kuuldut eriti vajalikuks igapäevases klassijuhatajatöös, eriti õpilaste suunamisel poliitinformatsioonideks valmistumisel ja klassijuhatajatundide ning teoreetiliste seminaride pidamiseks. Eelmisel poliitpäeval kuulati TPI kateedrijuhataja Kuulo Vimmsaare loengut õpilaste maailmavaate kujundamisest NLKP Keskkomitee ideoloogiaotsusest lähtudes. Seegi leidis kindla koha õpetajate kasvatusarsenalis.

Ülevabariigilised poliitpäevad on leidnud kindla koha meie igapäevases koolielus.

XII VOORU NÄDAL NARVAS

Esmaspäev. Sõit Narva. Majutamine. Õhtupoolikul linnaekskursioon, kusjuures nii mõnigi osavõtja sõna otseses mõttes avastas enese jaoks Narva linna tema ajaloo, vaatamisväärsuste ja tänapäevaga. Väike polnud selles ekskursioonijuht I. Faronovi osa. Ilmselt niisugune — oma ala hästi tundev ja oma linna patrioot — peabki üks ekskursioonijuht olema.

Teisipäev. Kohtumine EKP Narva Linna Komitee sekretäri V. Markelova ja haridusosakonna inspektori, osakonnajuhataja kohusetäitja J. Lobankoviga. **Räägiti** probleemidest, mida haridusosakonnal ja koolidel lahendada tuleb. Käesolevat õppeaastat iseloomustab sügavutiminek. Keskkoolide õppekabinettidega on niikaugele jõutud, et seal on peaaegu kõik vajalik olemas ja varustamiseks enam suuri tellimusi ei esitata. Nüüd on ülesanne selles, kuidas paremini kasutada olemasolevat ja viia 8-klassiliste koolide kabinetid nõutavale tasemele. Nähakse vaeva selleks, et anda õpilastele püsivaid teadmisi. Vanemate klasside õpilaste silmis tuleb hinde väärtust tõsta, 4.—8. klassides kasvab aeglaselt neljadele ja viitele õppijate arv, neid on praegu õpilastest kolmandik. Kasvatada tuleb ka õpetajat, kuni iga õpetaja on ainult oma aine patrioot ja annab õpilastele koduülesandeid, nagu oleks õppida ainult tema aine, ei kao koolist mitteedasijõudjad. Tööks raskestikasvatatavatega kasutatakse laialt üldsuse abi. Linn on jaotatud kuueks mikrorajooniks, koolid koos nende šeffidega kinnistatud kultuuriasutuste juurde, kus organiseeritakse õpilastega tööd puhkepäevadel, õpetajaid siis ei rakendata.

Huvitavat oleks õppida Narva linna partei- ja nõukogude organite tööst šeflussidemete stimuleerimisel koolide ja ettevõtete vahel, need küsimused on pidevalt tähelepanu orbiidis. Märkimist väärib seegi tõik, et edaspidi kavatsetakse kooli sildi kõrvale välja panna tahvel šeffettevõtte nimetusega.

Ettekandest ja vastustest esitatud küsimustele kasvas välja: huvi haridusprobleemide vastu algab ülalt ning jõuab õpetajateni välja.

Narva hariduselu on hästi korraldatud. Osatakse näha probleeme, leida neile lahendusi, kusjuures on tunda EKP Narva Linna Komitee toetust.

Ekskursioon NSV Liidu 50. aastapäeva nimelisse Eesti Elektrijaama andis ülevaate maailma suurimast odavaimal kütusel töötavast elektrijaamast. Ettevõtte ajaloo, perspektiivide ja tootmistsükliga viis koolijuhte kurssi parteiorganisatsiooni sekretär L. Juronin.

Pealelõunal oldi külalisteks Nõukogude Liidu kangelase A. Grivtsovi nimelises kutsekeskkoolis. Kooli probleemidega tutvustas kuulajaid direktor M. Tarassova. Väga hea mulje jäi õppekabinettidest. Nähtud kabinetid (käidi viies) on sisustatud tehnika viimase sõna järgi. Seletusi jagasid matemaatikakabinetis L. Hodjunja, joonestamise kabinetis A. Smertin, elektrotehnika kabinetis N. Brejetikov ja sõjalise algõpetuse kabinetis A. Rõbtšinski. Päris tavaline tundus olevat, et kabinetil on teler, «LETI» ja «Alfa». Võimla üle võib aga kool tõesti uhkust tunda, kehalise kasvatuse õpetaja J. Artjuhhini sõnade järgi saadakse tulevikus oma spordihoone peremeesteks.

Kolmapäev. Hommik algas jälle silmaringi laiendava ekskursiooniga. Lenini ordeni ja Oktoobrirevolutsiooni ordeniga autasustatud puuvillakombinaadis «Kreenholmi Manufaktuur» kohtuti parteiorganisatsiooni sekretäri M. Kljušnikova ja tema asetäitja I. Lõssenkoga. Lähemalt vaadeldi viimistlusvabriku tööd.

Samal päeval programmis oli veel tutvumine A. Pauki nim. Narva 4. keskkooli ja 11. keskkooli õppekabinettidega. Koolide probleemidega viisid kurssi direktorid M. Lukjanenkova ja M. Mihhaltšenko. 4. keskkoolis näitasid kabinette ja rääkisid oma tööst A. Sitina (keemia), V. Leonov (sõjaline algõpetus), O. Šlõpkina (inglise keel), S. Ušakov ja J. Karpov (füüsika), G. Sedova (bioloogia), B. Starkovski (kunstiõpetus ja joonestamine), G. Aleksejeva (algklassid), B. Jaanson (poiste tööõpetus), J. Knjazeva, N. Tšernozjomova ja G. Dmitrijeva (matemaatika). 11. keskkoolis olid uudistuste ja küsitluste risttules L. Pissuleva (matemaatika), G. Koroljova (geograafia), J. Pissarenko (ajalugu), G. Bratoljubov (laulmine) ja V. Hents (koolimuuseum).

Võib tekkida küsimus, kas oli põhjust siinkohal loetleda kõiki nimesid. Piisanuks, kui öelda, et käidi selles ja selles kabinetis. Nimetatud õpetajate tööst ja töössesuhtumisest osasaanute arvates on põhjust, kõik nad rääkisid oma tööst vaimustusega ning oli tunda, et seda entusiasmi jagub igapäevaseks tööks. Õpetajad ei virise ega hädalda, aga küllap põhjust leiduks nendeski koolides, see oleneb eeskätt ikka õpetaja enese maailmanägemisest. Koolides valitseb loominguline tööõhkkond, mis ei väljendu ainult töörügamises, ning lõpptulemusena võidavad õpilased. Õpetaja, kes tunneb oma tööst rõõmu, suhtub ka õpilastesse paremini.

Neljapäev. Õppepäev. Professor V. Masing tõi kuulajaile lähedale looduskaitse päevaprobleeme. Öeldut aitasid ilmestada diapositiivid ja õppekäik Narva-Jõesuu loodusesse. Õhtupoolikul M.-I. Pedajase loeng-vestlus hingeilust, mis leidis vastuvõtliku kuulajaskonna.

Reede. Juhtimismäng. Haridusministeeriumi kolleegium arutas õpilaste toitlustamist Sirgavere rajooni koolides. Istung kulges asjalikus õhkkonnas ning näitas, et oma rollide ettevalmistamiseks polnud vaeva põlatud. Loengut koolitoitlustamisest sellele grupile küll vaja ei lähe, kõik olemasolevad määrused ja käskkirjad olid selgeks tehtud ning said mitmepoolsete seisukohtade risttules läbi vaetud.

Pärastlõunal arutati seminarikorras staažika koolijuhi M. Mratškovski taktikepi all kabinetsüsteemi eeliseid ja puudusi. Seda teemat esimese korraga selgeks rääkida ei suudetud, nii palju on igapäevasest tööst tähelepanekuid kogunenud. Samasse päeva mahtus veel bussiekskursioon mööda Narva-Jõesuud ja sõprusõhtu.

Laupäev. Akadeemik H. Liimetsa probleemloeng arengupsühholoogia küsimustest. Ärasõit.

* * *

Nii näeb lühidalt kirjapanduna välja koolijuhtide täiendusteaduskonna õpiekskursioon väljaspool auditooriumi, väljaspool traditsioonilist õppemiljööd. Selle korraldamisel on silmas peetud silmaringi laiendamise eesmärki ja vaimse tervise printsiipe. Tänu Narva haridusosakonna ja koolide direktorite energilisele organiseerimisele said kursuslased neist päevadest maksimumi uusi ja mitmekülgseid muljeid.

Kirja pani
VIIVI EKSTA

ASERLASTELT OLÜMPIALE

29. septembril k. a. tõmmati Tallinnas EKP Keskkomitee Poliitharidusmajas joon alla Eesti Õpilasmaleva 13. töösuvele. Tänavune, kolmeteistkümnes kokkuvõtete tegemine langes aga päevale, mis polnud pidulik üksnes EÕM-i kuulujaile, vaid kogu meie Nõukogudemaa rahvale. Toimus ju komsomoli- ja noortelaupäevak, mis oli pühendatud NSV Liidu konstitutsiooni päevale ja ÜLKNÜ 61. aastapäevale.

Kui Aseri keskkooli õpetaja Mari-Ann Tagam, kes varemgi klassijuhatajana koos õpilastega Tallinna olümpiaehitusel abiks käinud, Tallinna Ehitustrusti 3. ehitusvalitsuse peainseneri Johannes Rahkemaga laupäevaku suhtes kokku leppis, polnud teada, et ELKNÜ Kohtla-Järve Rajooni Komitee ja EÕM piirkonnastaap otsustasid Aseri rühma premeerida sõiduga malevasuve lõpuballile.

Nii loovutasidki abituriendid koos klassijuhatajaga au sõita pealinna 15 parimale koolikaaslasele, malevlasele.

Hea, kui saab meeldiva kasulikuga ühendada. Jõudsid ju malevlased pärast tööpäeva linnahalli ehitusel vaadata näitust «Balti liiduvabariikide tarbekunst ja olümpiasuveniirid» ning tantsuisu ballil täis lustida.

Sisukas päev jääb osavõtnuile kindlasti meelde ning aasta paarikümne pärast võib nii mõnigi tänane Aseri keskkooli õpilane, kui läheb kontserdile või mõnele muule üritusele Tallinna linnahalli, oma pojale või tütrele öelda, et osake hallist on ka tema töö vili.

URVE NEIDORF,
EÕM 79 Aseri rühma
komandör

MEIST ENDIST

Õpetaja ametilt ja hingelt

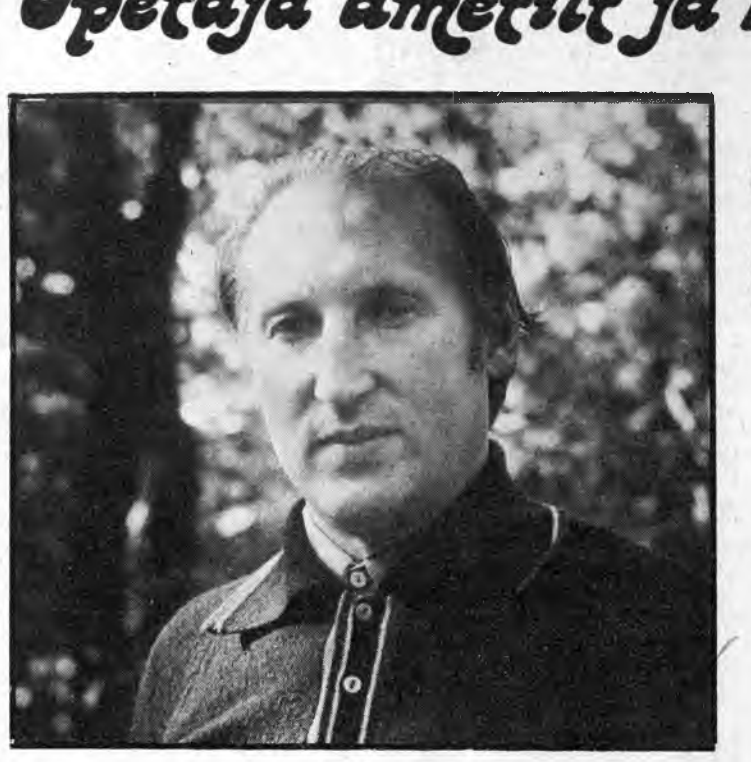

Millise osa omistate oma isikus ajaloo-, kirjandus- ja emakeele, kehalise kasvatuse ning füüsikaõpetajale?

Diplomi järgi olen ajalooõpetaja, ajalugu ehk ka kõige põhjalikumalt õppinud. Oma poeg läks samuti ülikooli ajalugu õppima. Hingelt olen kehalise kasvatuse õpetaja. Kuigi Kaali kool pole lausa tippsportlasi kasvatanud, on üleliidulistesse meeskondadesse Kaali poisse ometi jõudnud. Kaalis on vanad sporditraditsioonid, siin on minu mäletamist mööda ikka võrkpalli mängitud, suusatatud ja Kaali järvel uisutatud. Kooli ühiselt hooldatud spordiväljak pakub tegevust õpetajale ja õpilastele. Minu laupäevad ja pühapäevad hõivab enamasti kehalise kasvatuse õpetaja.

Kui arvatakse, et kirjandust õpetan kui ajaloo saatematerjali, siis nii see ei ole. Kirjandus pakub huvitavat eetilise kasvatuse ainet, õpilasi mõtlema ja arutlema suunavat problemaatikat. Ajaloolasena panen faktid ja daatumid paika, aga kirjanduses otsehinnanguid langetada ei või. Näiteks arutlevad minu 6. klassi õpilased, kumb on parem poiss, kas Andres või Indrek. Huvitavaid poolt- ja vastuargumente tuuakse, hinnangutes pole julgus, tugevus, osavus kaugeltki tähtsusetud.

Huvi Kaali järve tekke ja paiga legendide vastu kulub iga õpetatava aine tundides marjaks ära. Eks õpilased ole seepärast ninapidi järve uurimistööde juures, kui vähegi mahti saavad.

Kirjandustundlikumad õpilased ja omaloominguga katsetajad sunnivad õpetajat end tasemel hoidma. Mulle endalegi mõjus rikastavalt niisugune õpilane nagu Annika Punab (õpib edasi Orissaare keskkoolis).

Füüsikaõpetaja olen olude sunnil. Varasematel aastatel ainukese meesõpetajana parandasin ja hooldasin tehnilisi vahendeid. Eks sellest ka julgus füüsikat õpetada.

Milliseid ühiseid tõdesid tarbite eri aineid õpetades, kasvatades?

Üldise kohustusliku keskhariduse nõue on kehtestatud kõigile võrdselt ja hinnaalanduseta. Kõigile ühised programmid peaksid kõigile jõukohased olema. Ent õpilaste huvid ja võimed pole ühesugused, kirjanduses andekas ei tarvitse matemaatikat taibata. Seepärast võiks ainekabinet koondada kokku ainehuvilised, kellega õpetaja töötab (järelikult on õpetajal mitte klassipäevik, vaid ainepäevik!). Vaevalt et jääb üle neid õpilasi, kes millestki huvitatud pole. Niiviisi näeksin mina kabinetsüsteemi.

Kui õpetaja tahab, annab tundi nii korraldada, et selle vältel saab programmis ettenähtu kõik ära teha, peaaegu ilma kodutöödeta. Tunnile asetub aga sel juhul hoopis suurem rõhk. Tööle tuleb panna kõik õpilased, neile nii palju tööd anda, et aega ei jää pahanduste tegemiseks. Loomulikult pole ma raudse distsipliini austaja, töösumin rühmatöös on koguni loomulik, aga kool ilma distsipliinita on nagu vesi ilma veskita. Teadagi peab koolmeister olema valmis igasugusteks ootamatusteks, sest ikka leidub neid, kellel töövihik või kirjatarbed kodus. Mis muud kui oma varudest neile laenuks. Hea, kui kabinetis leidub lisaõpikuid. Meie 4. klass enam õpikuid tassima ei pea. Seda vajaks aga iga klass.

Tund, et see ei oleks igav ja monotoonne, pakkugu lõõgastust. Õpetaja minu arvates võib ja peab vahel rääkima tunni teema väliseid asju ja viskama nalja, kui vaja. Tundi elustavad mäng ja laul. Mäletan, vanad koolmeistrid, kuigi neil on tänapäevasest madalam haridus, olid mitmekülgsemad — muusikahuvilised, mängisid pille, tegelesid isetegevuse ja spordiga. Nende tunnid olid huvitavad, emotsionaalsed.

Igavus on koolitöö surm. Ilma sütitamata, sunnitööga häid tulemusi ei saavuta. Vaatan meie grammatikaõpikuid ja imestan, miks küll meie emakeel on nii igavaks tehtud — kuivad tuimad reeglid, erandid. Siis hakkad nuputama, et ainet huvitavamaks teha.

Mõni aeg tagasi vaimustusin tehnilistest vahenditest. Valmistasin seeria diapositiive Kaali kohta — Kaali kevadel, suvel, sügisel, talvel; pildistasin kirjanduslikke paiku Saaremaal, tegin slaide raamatuillustratsioonidest jm. Seesugust kraami peab tunnis olema. Viimastel aegadel olen hakanud mõtlema nende kasuteguri üle. Visuaalne õppevahend soodustab üldreeglina passiivset vaatamist, hea, kui saan mõne küsimuse sekka esitada. Siinkohal meenub härja ja farmeri lugu. Farmer otsis oma kadunud härga ja leidis ta lõpuks läbi avatud akna telerit vaatamas. Kas härg vaadatust targemaks sai? Selle küsimuse võime ehk ka lapse puhul esitada. Mõnikord vaatavad lapsed piltide vaheldumist nende tähendust mõistmata. Kipun arvama, et tehniliste vahendite õhinas oleme unustanud oma vana tahvli ja kriidi, need peaksid ikka alles jääma.

Olen püüdnud töö nii seada, et laps ise tunnis midagi ära teha tahab ja millestki huvitub.

Kasvatamine ja õpetamine võiksid toimuda orientiirmeetodil: õpetaja teeb ette, lapsed katsetavad järele. Olid omal ajal kaldjoonega vihikud. Võtsime need ära ja andsime lapsele valge vihiku, lootuses, et ta selle kaudu elu paremini tundma õpib. Kas polnud ehk üleminek liiga järsk, sest õpilaste käekirjad sellest paremaks pole läinud? Elu tundmine samuti.

Teine äärmus kasvatuses on liigne pealekäimine, sõnadetegemine, selgete asjade ülekorrutamine, mis muudab mõnegi tarkuse vastumeelseks. Õnneks juhtis ideoloogiaotsuski tähelepanu õõnsa sõnakõlina kahjulikkusele ja paraadlikkusega liialdamisele.

Õpilastele ei tohi anda võltstõdesid. Oli meil hinnete parandamise aeg. 2/3 hinne on ju niisama absurdne nagu 2/3 põllumeest. Siitmaalt algab petmine, juurdekirjutamine, mille noor ellu kaasa võtab.

Olen veendunud, et kool peab kasvatama tööinimesi. Maalapsel on tööga kokkupuude maast-madalast. Me käime sovhoosi abistamas, hooldame Kaali parki, spordiväljakut, viibime töö- ja puhkelaagris. Lapsed tahavad seal käia. Igal aastal oleme korraldanud töö- ja puhkelaagris huvitava matka, millesse kuuluvad orienteerumisvõistlused, sõit paadiga Saaremaa lahtedel, kalapüük jm. Niisugustel käikudel, tunnivälisel ajal saab õpilasi palju kergemini mõjustada ja poolvaba kasvatus toimub tõhusamalt, märkamatult. Seda on kinnitanud minu kogemused ka kehalise kasvatuse õpetajana, arvukad treeningutunnid ja võistlused.

Töökasvatuse juurde tagasi tulles arvan, et tööliselukutset viimistletakse töömehe käe all. Alles aasta pärast võib kutsekeskkoolist tulnust töömees saada. Maaelukutseid peab ikka maal õppima, mitte linnas. Kui aga juba maastmadalast käivad lapsed maalt linnakoolides õppimas (näiteks sõidavad Kingisseppa selle ümbruse lapsed), ei leia nad ka hiljem enam teed tagasi maale.

Arvan, et koolide liitmine ja paisutamine on ajutine nähe. Pean optimaalseks tulevikukooliks 8-klassilises osas 200—300 õpilast, keskkoolis mitte üle 500 õpilase. Siis jõuab õpilaste hingeni, nende võimeid ja andeid arendada, neid elukutseks ette valmistada.

Milline on Teie arvates ajaga sammu pidav õpetaja?

Õpetaja jääb alati õppijaks. Õppida võib kõigilt. Oma õpilastelt õpin kannatlikkust ja vastupidavust. Meie tänased õpilased on üle koormatud ja piinatud. Kui vaadata elu nende poolelt, pole kerge toime tulla. Kui õpilased juba hakkama saavad, ei tohi õpetaja oma tööle alla jääda.

Kell seitse väljuvad meie lapsed kodust, kella seitsmeks õhtul saavad nad koju. Kaasas raske koolikott, pikapäevarühma tunniks ka homsed asjad lisaks. Vaatad ja mõtled: vea oma maja niisama kannatlikult seljas ja ära virise.

Õpilastelt võib õppida nooruslikkust. Tahes-tahtmata püüad nendega sammu pidada. Õpetaja peaks hingelt jääma lapseks. Kui hing on vana, mindagu parem koolist ära.

Õpetaja peab olema inimlik ja aus, mitmekülgsete huvidega ja naljaarmastaja. Õpetaja, kes ise millestki ei innustu, ei sütita ka õpilasi. Õpetajal ei tohi olla kahju õpilastele kulutatud ajast.

Mäletan oma koolirõõmu Võhma koolis, kus õppisin. Toredad olid külmapühad, kui õpetajal oli üksikute kooli tulnute jaoks rohkem aega. Tegime koos kirjandeid ja paljusid huvitavaid asju. Õpetajal oli aega minuga tegelda.

Jõudumööda olen oma õpetajaid järginud.

Kolleegidelt on mul võimalus olnud 27 aastat õppida. Mäletan esimest tööaastat Kaalis pärast Kingissepa keskkooli pedagoogilise klassi lõpetamist. Kooli kauaaegne direktor Osvald Saar asendas puhkusel viibivat noort direktorit. Ta kontrollis mind kui algajat mõõdukalt ja andis kõigepealt võimaluse töösse sisse elada. Sealjuures oli ta tähelepanelik, täpne, järjekindel, mitmekülgsete huvidega, muusika- ja spordiarmastaja, eeskuju vääriv pedagoog.

Nüüd on minu kunagine õpilane, praegune õppealajuhataja Aime Nuut, kolleeg, kellele, 2. klassi õpilasele, sõjaväest kirju saatsin. Aime Nuut hoiab neid kirju alles, nii nagu mina tema ja paljude teiste tublide õpilaste kalligraafiliste käekirjadega vihikuid tänastele õpilastele eeskujuks säilitan.

(Vahemärkusena: «Kuidas me nutsime, kui õpetaja Varik sõjaväkke läks!» meenutab Aime Nuut. «Me kartsime ja armastasime teda.»)

Meie kooli kollektiiv on alati olnud üksmeelne ja teotahteline. Meie koolmeistrid löövad kaasa isetegevuses, nii et agitbrigaadide ülevaatuselt tõime ära esimese koha. Sel puhul on tulnud lauljana, akordioni- ja klaverimängijana kätt proovida. (Meie suguvõsas on muusikast ikka lugu peetud, isa mängis kõiki pille.) Taidluse tarbeks sai koguni laul «Meie Kaali» kokku seatud.

Toredaid asju oleme üheskoos teinud. Elurõõmu ja optimismi meil jätkub.

Mõnikord kummitab siiski tunne, et paremad ajad on möödas, et kipume vanaks jääma. Küllap on viga meis, sest äsja pensionile läinud vene keele õpetaja Rosalie Šarova oma olemusega tõestas, et elurõõmu ja pealehakkamist aastad ei vii.

Ometi peaks kollektiivis noori olema, kellelt vanadel head tuju ja nooruslikkust õppida, seda endas säilitada.

Mida kollektiiv vastsest Eesti NSV teenelisest õpetajast Uno Varikust arvab?

Vastab Kaali 8-kl. kooli direktor **Õie Räim:**

Uno Varik on koolitööle jäägitult pühendunud õpetaja. Tema juba minuteid, tunde ja päevi kokku ei loe, mis koolitööle tunniväliselt kulunud. Varakult on ta koolimajas, vaatab üle kabineti, tehnilised vahendid, tunni materjalid. Nii iga päev, aastast aastasse. Mitte ainult et hooldab tehnilisi vahendeid, tema õpetab ka naisperet neid käsitsema.

Uno Varik on kahtlemata peale töökuse ka andekas õpetaja ja kasvataja. Kasvatus käib temal õpetuse sekka kuidagi märkamatult, iseenesest, pealesurumata, meeldivalt. Tema midagi laste eest ära ei tee, millega lapsed ise toime tulevad.

Kehalise kasvatuse õpetajana on ta väljas kõik laupäevad-pühapäevad, aga kunagi ta päevi tagasi ei küsi. Vabal ajal võib teda spordiväljakult leida, oma isiklikud ja teiste lapsed ümber.

Uno Varik on 7. klassi juhataja. 7. on meie parim, kordajateta (v. a. haigused) tulnud klass.

Ükskord hakkasime Uno Variku ühiskondlikke ülesandeid kokku arvama. Saime neid 25 ja siis tuli hirm peale: mis me küll oma vaese kolleegiga teinud oleme. Mõned neist: Pihtla külanõukogu saadik, külanõukogu kultuurikomisjoni esimees (selles ametis seab ta kokku nii mõjukaid montaaže, et naised lahkuvad kontserdilt pisaraid noppides. Praegu valmistub ta V. I. Lenini 110. aastapäeva tähistavaks kavaks), rajooni kehalise kasvatuse sektsiooni juhataja; kooli propagandist, välklehtede andekas kokkuseadja, tubli isetegevuslane ja arvutute komisjonide liige.

Pärast sellist arupidamist mõistsime, et kooli partorgi ametit me talle enam pakkuda ei tohi. Kuigi oleksime meelsasti soovinud.

Küsitlenud MAIMO KALMET

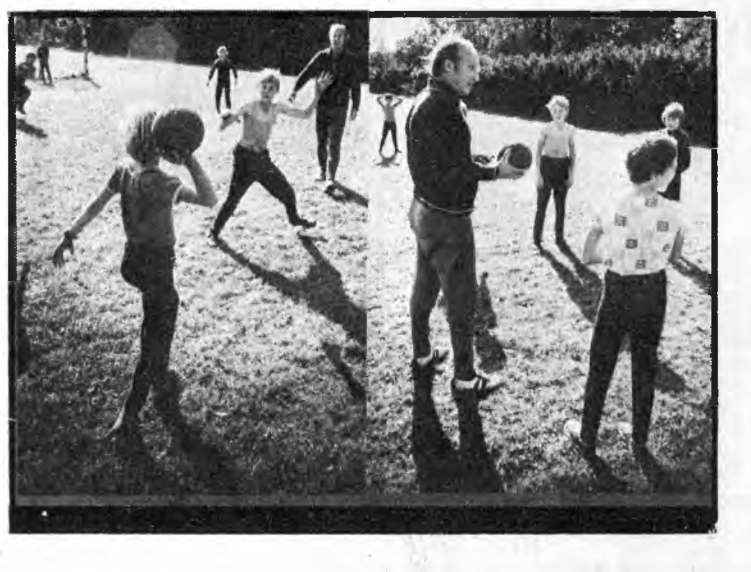

OTEPÄÄL TEHTI KOKKUVÕTTEID

Nädal tagasi korraldati Otepää keskkoolis töökonverents, millega tähistati NSV Liidu konstitutsiooni päeva. Töökonverentsil tehti kokkuvõtteid õpilaste aastaringsest ühiskonnakasulikust tööst, kodumajandeis tegutsenud õpilaste tööbrigaadide tegevusest, koolimetskonnas tehtust, tõmmati joon alla EÕM-i töösuvele. Ent räägiti ka kooliümbruse korrastamisest, tööst õppe- ja katseaias ning ravimtaimede kogumisest. Viimase kohta andis tublimatest teavet päevakohane stend, kus juhiti tähelepanu sellelegi, milliseid ravimtaimi veel koguda saab.

Õpilaste tööst rääkis kooli õpilaskomitee ÜKT sektori juhataja abiturient Tiiu Rohtla:

«Enne töökonverentsi tehti kokkuvõtteid klassides, kus ühiskonnakasuliku töö eest vastutajad koostasid üksikasjalikud aruanded. Suve jooksul töötas meilt majandites ja ettevõtetes 384 4.—11. klasside õpilast. Tublilt töötasid 7 õpilasbrigaadi Hellenurme kolhoosis, Otepää ja «Kommunisti» sovhoosis. Kõige rohkem õpilasi töötas suvel 11-b klassist (25 õpilasest 21 üle kuu aja), samuti 10-b ja 9-b klassist. Selge, et arvesse ei läinud üksnes suvine töö, vaid osalemine sügisesel koristustööl, laupäevakutel, õpilaste töö kabinettide sisustamisel, kooli korrapidamine ja palju muudki. Kõige selle kokkuvõttes tunnistati parimaks 9-b klass, kellele šeffmajand lubas preemiaks tasuta ekskursiooni. See on meil ammune tava, et töökonverentsile tulevad meile külla ka šeffmajandite esindajad.»

Töökonverentsi päevaks ilmus kooli direktori käskkiri, millega avaldati tunnustust 1978/79. õppeaastal ja mullusel töösuvel eriti silmapaistnud õpilastele. Neid oli nimekirjas tervelt 141 õpilast 2.—11. klassini, seejuures oli igaühe kohta tehtud märge, mille eest tunnustus saadud.

Juba aastaid on Otepää keskkooli õpilased ravimtaimede kogumisel olnud vabariigi parimate hulgas. Mullu täideti plaan 234%-liselt. Tänavu oli kooli plaan 72,1 kg, ent koguti 121 kg. Tublimate hulgas olid nooremate klasside õpilased ja klassiti 4-b, 5-a ja 3-b.

Töökasvatuse süsteem Otepää keskkoolis on seatud nii, et õpilastel tuleb end tublide töömeestena näidata mitmel rindel.

ÜLO TIKK

PIONEERIDE STARDIPÄEV

Iga aasta 2. oktoober on pioneeride pidupäev. Sel päeval antakse pioneerirühmadele ja -malevatele start marsil, mis käesoleval õppeaastal toimub deviisi all «Oleme ustavad Lenini üritusele» ja on pühendatud V. I. Lenini 110. sünniaastapäevale. Eriti pidulik oli see päev Lepistu 8-kl. koolis.

Pärastlõunal, enne koonduse algust ilmusid koridori ja saali seintele loosungid pealkirjadega «Tähelepanu!», «Valmis olla!», «Start!». Kell 13.30 rivistus H. Pilli nim. pioneerimalev kooli saali, kuhu olid tulnud pioneeride suursündmusest osa saama kogu ülejäänud koolipere ja õpetajad. Külalistena võtsid koondusest osa rühmajuhid A. Kroonmäe ja H. Ploom J. Sverdlovi nim. kolhoosist.

Pärast raadiorivistust võeti pioneeriorganisatsiooni liikmeks 8 õpilast.

Oli käes aeg anda malevanõukogule üle rühmade kohustused marsil «Oleme ustavad Lenini üritusele». Seejärel andis malevanõukogu esimees igale rühmale malevanõukogu ülesanded, mille täitmise kohta tuleb kevadel malevanõukogule esitada raport. Koondusel võeti vastu uus rühmajuht, J. M. Sverdlovi nim. kolhoosi zootehnik Esta Jakobson, kes hakkab tegelema kõige nooremate pioneeridega. Malevakoondusele järgnesid pidulikud koondused rühmades, kus arutati läbi malevanõukogult saadud kohustused ning jaotati ülesanded.

VÄINO MELTSAR,
Lepistu 8. klassilise kooli
õpetaja

TALLINNA ÜLIKOOL
Akadeemiline
Raamatukogu

KOMSOMOLIPLEENUMI OTSUSEST LÄHTUDES

Septembrikuu lõpupäevil toimus ELKNÜ Keskkomitee VI pleenum, kus olid kõne all komsomoliorganisatsioonide ülesanded üldhariduskoolide õpilaste kommunistlikul kasvatamisel ning nende tööks ettevalmistamisel. Seega oli kõrvuti koolide komsomolikomiteede tegevuse analüüsiga põhiliselt arutluse teemaks tööstusettevõtete, ehitus- ja transpordiorganisatsioonide, kolhooside ja sovhooside, kõrgkoolide, teadus- ja kultuuriasutuste komsomoliorganisatsioonide osa šefluses üldhariduskooli üle. Teema on, nagu näha, aktuaalne, sest mõnda aega räägime šeflusest koolikomsomoli üle, paraku pole see meie vabariigis nii hoogsalt edenenud, kui oleksime soovinud.

VI pleenum täpsustas veelgi šeffettevõtete komsomolikomiteede ülesandeid sidemete loomisel koolidega.

Millised need ülesanded oleksid? Tahaksin sellest veel kord ülevaatlikult juttu teha. Lihtsalt seepärast, et kool kui koostöös siiski algataja rolli täitev pool (nii vist on õige, sest eks koolis teatakse ikka kõige paremini, millist abi kasvatusülesannete lahendamisel kõige enam vaja läheb) teaks täpselt, mida arvestada, mida küsida ja millele loota.

Pleenum kohustas tööstusettevõtete, ehitus- ja transpordiorganisatsioonide ning majandite komsomoliorganisatsioone tegema konkreetset tööd õpilaste hulgas teaduse, tehnika ja tootmise uusimate saavutuste propageerimisel, sellesisuliste ürituste korraldamisel.

Tehnikahuvi õpilaste, eriti poiste hulgas on suur, ent tihti jääb see huvi rakenduseta, sest pole tehnikaringi asutamiseks vajalikke ruume, masinaid, materjale ning juhendajaid. Siit ka ülesanne ülalnimetatud komsomoliorganisatsioonidele: moodustada koolide, ettevõtete või majandite juurde õpilaste tehnilise omaloomingu ringe ja klubisid, suunata nende juhendajaiks tootmiseesrindlasi, noori ratsionaliseerijaid ja novaatoreid, samuti osaleda koolides ainekabinettide ja õppetöökodade sisustamisel, õppevahendite valmistamisel.

Kõrgkoolide ja teadusasutuste komsomoliorganisatsioonidele tehti ülesandeks osaleda koolides aineolümpiaadide, õpilaskonverentside, teaduslike lektooriumide korraldamisel, organiseerida kohtumisi silmapaistvate teadlastega, leida võimalusi vanemate klasside õpilaste hõlmamiseks tööga teadusasutuste laboratooriumides ja konstrueerimisbüroodes.

Vastavalt ÜLKNÜ Keskkomitee IV pleenumi otsustele tuleb üldhariduskoolides õpilastele määratud iseseisva õppimise programmide alusel moodustada ringid «Õpi õppima!». Et aga ringi programm on küllalt laiaulatuslik, peaks šeffettevõtete kommunistlike noorte osa ringi töö, loengute ja seminaride korraldamisel olema küllalt tõhus.

Oluliselt peab suurenema tööstusettevõtete, kolhooside ja sovhooside, õppe- ja teadusasutuste komsomoliorganisatsioonide osa koolide ideelis-poliitilises kasvatustöös. Šeffettevõtete kommunistlikud noored peaksid otseselt olema kaastegevad ühiskondlik-poliitiliste loengute, temaatiliste loengutsüklite, dispuutide, elavate ajakirjade ning küsimuste ja vastuste õhtute ettevalmistamisel ning läbiviimisel, samuti agitbrigaadide, ringide, klubide ja koolimuuseumide töö organiseerimisel.

Pleenum kohustas samuti šeffettevõtete ning baasmajandite kommunistlikke noori ning vabastatud komsomolitöötajaid vabariigi ühtse poliitpäeva raames, iga kuu teisel kolmapäeval, esinema üldhariduskoolide õpilastele.

Töökasvatuses ja kutsesuunitluses seadis pleenum tööstusettevõtete, ehituse, transpordi, kolhooside ja sovhooside ning teeenindusfääri komsomoliorganisatsioonidele ülesande konkreetselt haridusorganeid abistada koolides õppetsehhide sisustamisel, õppetöökodade asutamisel, kutsevõistluste korraldamisel.

Tähtis on muuta sisukamaks kutsesuunitlustöö, organiseerida lahtiste uste päevi, ekskursioone, kohtumisi tööeesrindlastega, laialdaselt propageerida õpilaste hulgas töölis- ja põllumajanduslikke kutsealasid.

Pleenum tegi ELKNÜ Keskkomiteele ülesandeks leida võimalusi õpilaste töökoondiste asutamiseks kerge- ja toiduainetetööstuses, elamu- ja kommunaalmajanduse ning teenindusettevõtetes.

Garnisoni ja laevastiku kommunistlikke noori kohustati abistama koole sõjalis-patriootilises kasvatustöös, sõjalis-sportlike mängude «Põuavälk» ja «Kotkapoeg» organiseerimisel, aga samuti osutama konkreetset abi sõjalis-sportlike laagrite, takistusribade, lasketiirude, kaitsetehnikaringide rajamisel, sõjanduskabinettide sisustamisel.

ELKNÜ linna- ja rajoonikomiteesid kohustati paremini korraldama kutsesuunitlustööd, et propageerida sõjaväelase elukutset, seda eriti eesti rahvusest noormeeste hulgas.

Esteetilise kasvatustöö paremaks korraldamiseks üldhariduskoolides pidas pleenum vajalikuks rõhutada kultuuri- ja kunstiasutuste ning loominguliste liitude komsomoliorganisatsioonide osa õpilastes ilumeele ning kunstimaitse kujundamisel. Neid kohustati looma kultuuri- ja kunstiasutuste juurde õpilaste esteetilise kasvatuse ülikoole, noortefilharmooniaid, taidlusteatreid, -stuudioid ja -ringe, fonoteeke ja diskoteeke, raamatu-, luule-, muusika-, teatri-, filmi- ja kujutava kunsti sõprade klubisid, samuti abistama koole kirjandus- ja teatrikoondiste moodustamisel, rändkunstinäituste korraldamisel ja ürituste organiseerimisel, aktiivselt osalema esteetilise kasvatuse kabinettide sisustamisel, koolide varustamisel kunstilises kasvatuses vajalike materjalidega.

Rajoonide ja linnade komsomolikomiteedele tehti ülesandeks koos haridusorganitega igal aastal mais-juunis korraldada õpilaste laulu- ja tantsupidusid, organiseerida 22.—23. veebruaril sõjalis-patriootilise laulu päevad, 8.—9. mail puhkpilliorkestrite paraadmarss, 6.—7. oktoobril NSV Liidu rahvaste sõpruse püha.

Sporditöö tõhustamiseks peeti vajalikuks, et šeffettevõtete komsomoliorganisatsioonid lööksid agaralt kaasa koolides massilise osavõtuga spartakiaadide, turniiride, tervisepäevade ning muude spordivõistluste organiseerimisel.

Tõsist tähelepanu pöörati pleenumi õpilasomavalitsuse arendamise ning komsomoliorganisatsioonide juhtimisega seotud küsimustele. Avaldati arvamust, et palju suurem peaks olema šeffettevõtete komsomoliorganisatsioonide osa õpilastes loova algatusvõime ja iseseisvuse kasvatamisel, neis aktiivse eluhoiaku kujundamisel.

Šeflustöö paremaks korraldamiseks üldhariduskoolides moodustatakse kõigis koolides pedagoogilised rühmad.

Ilmselt vajavad pedagoogiliste rühmade asutamise mõte ning nende töö sisu veidi lähemat seletamist.

Pedagoogilised rühmad moodustatakse koolide ning kutsekoolide juurde šeffettevõtete komsomolikomiteede algatusel.

Pedagoogilise rühma liikmeteks ühes koolis võivad olla noored töölised, kolhoosnikud, teadlased, spetsialistid, üliõpilased, sõjaväelased, sportlased, kirjanikud ja kunstnikud, kes on selles koolis pioneerirühmade juhtideks, raskestikasvatatavate õpilaste šeffideks. Soovituse kuulumiseks pedagoogilisse rühma annab komsomolialgorganisatsioon. Rühma kõrgeim organ on üldkoosolek, kus valitakse ka rühma komandör ning komissar.

Pedagoogilise rühma ülesanne on anda kooli pedagoogilisele kollektiivile tõhusat abi ideelis-poliitilises, tööalases ning kõlbelises kasvatuses, samuti kaasa aidata klassiorganisatsioonide ning töökollektiivide sidemete tugevnemisele fakultatiivide, huvialaringide ja spordisektsioonide loomisel.

Pedagoogilise rühma tegevuse eest kannab vastutust šeffettevõtte komsomolikomitee.

Kõik ühe linna või rajooni koolide juures töötavad pedagoogilised rühmad moodustavad linna või rajooni rühma, mida juhib pedagoogiliste rühmade komandöride nõukogu. Viimase ülesanne on linna või rajooni pedagoogiliste rühmade juhtimine, ühisürituste korraldamine, parimate kogemuste üldistamine ja levitamine.

Nagu näha, on šeffettevõtete komsomoliorganisatsioonidele seatud tõsised ning konkreetsed ülesanded koostöö korraldamiseks üldhariduskoolidega. Üldhariduskoolide ülesanne seisneb momendil selles, et pakkuda omalt poolt välja koostöövormid, mis lähtuvad kohapealsetest vajadustest ning võimalustest, aidata pedagoogiliste rühmade töö asjalikele organisatsioonilistele alustele seada, organiseerida pedagoogilise rühma liikmete õpetamine koolis noorte pedagoogide kaasabil. Usun, et kui mõlemad pooled oma ülesandeid täidavad, võime rääkida viljakast koostööst, millest on suur kasu õpilaste kommunistlikul kasvatamisel.

VEIKKO RAAGMETS,
ELKNÜ Keskkomitee
osakonnajuhataja

5. KLASSI GEOGRAAFIA TÖÖVIHIKUST

5. klassi geograafia töövihiku uus trükk erineb eelnevatest põhiliselt ülesannete nummerduse vormi poolest. Küllap on vihiku kasutajaile juba silma torganud, et osa ülesannete järjekorranumbri juures on tärn, osa juures rist. Töövihiku koostajad on seesuguse tähistusviisiga püüdnud abistada õpetajat otsustamaks, kuidas kasutada üht või teist ülesannet õppeprotsessis. Sellest annab lühiülevaate alljärgnev.

1. Ülesandeid, mille järjekorranumbri juures mingit märki ei leidu, sobib peaasjalikult lahendada õppetunnis uue materjali käsitlemisel. Paljusid neist ei ole õpilasel kodus lahendada võimalikki, sest selleks puuduvad seal vahendid (näit. gloobus).
2. Ülesandeid, mille järjekorranumbri juures on tärn, saab lahendada koduse tööna. Enamasti aitavad need ülesanded kinnistada koolis õpitut.
3. Ristikesega tähistatud ülesandeid on soovitatav anda lahendada täiendavalt nendele õpilastele, kes oma tööga klassis teistest kiiremini toime tulevad. Ka on mõeldav neid ülesandeid lasta sooritada kodus soovi korral. Seega ei ole ristiga tähistatud ülesanded kaugeltki kohustuslikud kõigile õpilastele. Neid võib tinglikult nimetada lisaülesanneteks. Õpetaja peaks aga silmas pidama, et lisaülesanded on siiski jõukohased enamikule ja mitte neid käsitama kui raskemaid, mida üksnes taibukamad õpilased teha suudavad.

Ülesannete eelkäsitletud jaotus on üks võimalikest. Mõistagi võib õpetaja oma äranägemist mööda kasutada neid ka teisiti (näit. tärniga märgitud ülesandeid lasta lahendada klassis, ristiga tähistatud ülesandeid anda lahendamiseks kõigile õpilastele jne.). Erilise märgita ülesanded kuuluvad siiski lahendamisele klassis õpilaste iseseisva töö korras.

HELJ TIITS

SÜGISTÖÖD. MARGUS VIIKMAA fotod

DISKOALASEST TEGEVUSEST KOOLIDES

Arvestades disko kui vaba aja veetmise ühe nüüdisvormi erilist populaarsust noorte seas ning lähemal ajal väljaantavat ametkondadevahelist määrust «Diskoalase töö korraldamisest Eesti NSV-s», peame vajalikuks selle projekti tutvustamist ka meie vabariigi pedagoogilisele perele.

Mis on disko?

Disko kui kõlalise (muusika, kõne, heliefektid), visuaalse (filmid, slaidid, värvusefektid) ja lavalise (näitemäng, tants, pantomiim) sünteestegevuse kompleks kujutab endast ideoloogilise ja esteetilise kasvatustöö ning vaba aja veetmise üht tänapäevast vormi.

Disko eesmärgiks on kvaliteetsete tehniliste vahendite ja elava sõnaga propageerida eeskätt nõukogude ja teiste sotsialismimaade, aga ka kapitalistlike maade progressiivsete heliloojate, sõnakunstnike ja interpreetide loomingut.

Disko põhilised vormid on:

■ propagandistlik-hariduslik disko. Siia kuuluvad diskoloengud, disko-loengud-kontserdid, ühiskondlik-poliitiline disko jne.;

■ läbiva süžeega ning mitmekesise kavaga meelelahutuslik disko. Siia kuuluvad diskoshow'd, -revüüd, disko-kontserdid, teatraliseeritud diskoetendused, diskoteater jne.;

■ läbiva süžeega (või ilma) informatsioonilis-meelelahutuslik disko, mis ei kätke endas märkimisväärseid stsenaarseid ja lavastuslikke elemente (tantsudisko).

Diskoalast tegevust meie vabariigis juhivad, kontrollivad ja juhendavad metoodiliselt Eesti NSV Ametiühingute Nõukogu Kunstilise Isetegevuse Maja ning tema moodustatud ühiskondlikel alustel tegutsev ametkondadevaheline Vabariiklik Diskoteekide Nõukogu.

Kohtadel teostavad kontrolli kohaliku RSN TK kultuuriosakonnad, ELKNÜ linna- ja rajoonikomiteed, Üleliidulise Autoriõiguste Agentuuri Eesti Vabariiklik Osakond ning asutus, kus disko korraldatakse.

Kes võib olla diskor?

Avalikke diskosid võivad korraldada atesteeritud ja tarifitseeritud diskorid alates 18. eluaastast, kellel on vähemalt keskharidus.

Diskoalast väljaõpet ning kvalifikatsiooni tõstmist teostatakse Eesti NSV AÜN KIM-i poolt määratud vormidega. Diskoreid atesteerib ja tarifitseerib Vabariiklik Atesteerimise ja Tarifitseerimise Alakomisjon, kelle ettepanekud vaatab läbi ja kinnitab Eesti NSV Kultuuriministeeriumi vastav komisjon.

Atesteerimisel ja tarifitseerimisel arvestatakse diskorite esitatavate programmide ideelis-kunstilist taset, muusikalise materjali valiku oskust, selle tundmist, diskorite esinemismeisterlikkuse ja -kultuuri taset. Hinnatakse ka esineja propagandistlikke, pedagoogilisi võimeid, esteetilist maitset, lavalise suhtlemise oskust.

Kui kool kutsub peoõhtule diskori?

Kooli juhtkond on kohustatud sõlmima diskoriga kirjaliku töölepingu vastavuses tööseadusandluse ning tarifitseerimiskomisjoni kinnitatud esinemisnormide ja -tariifidega.

Töölepingu katkestamisest on lepingupooled kohustatud teineteisele teatama vähemalt 48 tundi enne ettenähtud diskoõhtut.

Kui esinemine on seotud diskori (koos oma aparatuuriga) sõiduga väljapoole alalist elukohta, peab kool garanteerima kohaletoomise ning vajaduse korral ka ööbimisvõimaluse.

Rangelt on keelatud tasustada atestatsioonitunnistust mitteomavaid diskoreid. Viimased võivad esineda neid juhendava kultuuriasutuse vastutusel ning ainult tasuta. Atestatsioonitunnistus on kehtiv koos isikuttõendava dokumendiga. Diskori esinemisprogrammil peab olema kultuuriosakonna kinnitusmärge.

Diskori tööajaks loetakse disko läbiviimise tegelikku aega akadeemilistes tundides (45 min.), mille eest tasutakse kvalifikatsioonijärgse tariifi alusel mitte üle 6 tunni (ehk 4,5 astronoomilise tunni) eest.

Igasuguste töölepingu tingimuste rikkumistest diskori poolt on kool kohustatud teatama kirjaliku ettekandega Eesti NSV AÜN KIM-le 10 päeva jooksul.

Määruses nähakse ette, et iga diskor ja tema assistendid töötavad konkreetse klubilise asutuse, kultuuri- ja puhkepargi või mõne muu kultuuriasutuse juures, kes kannab vastutust diskori ja tema assistentide tegevuse eest. Väljaspool baasklubi võivad diskorid oma üritusi korraldada baasklubi juhataja kirjalikul loal.

Kokkuleppel kohaliku kultuuriasutusega võib kool kasutada selle juurde kinnistatud diskorit.

Kuidas saada diskoriks?

Nagu eespool öeldud, toimub diskorite väljaõpe Eesti NSV AÜN KIM-i korraldamisel. Diskorite seminaridest võivad osa võtta ka üldhariduskoolide õpilased, kes on asjast huvitatud ning kellel on vastavaid eeldusi. Seda aga ainult kooli juhtkonna kirjalikul loal.

Järgmine diskorite seminar ongi ette nähtud algajaile ning toimub 20. ja 21. oktoobril k. a. J. Tombi nim. Kultuuripalees. Registreerimine algab kell 9.

Seminaridel osalenud üldhariduskoolide õpilasdiskoreid lubatakse ka atesteerimisele (alates 16. eluaastast). Atestatsioonitunnistus annab õpilasdiskorile õiguse esineda tasuta oma kooli (juhtkonna kirjalikul loal ka naaberkoolide) peoõhtutel.

Kuna praegu tegutseb veel mitmeidki nn. vabakutselisi diskoreid, kellele tasutakse kokkuleppel, mitte esinemistariifide alusel, tuleks koolidel range kontrolli ja nõudmistega diskorile seda mitte soodustada. Erilise tähelepanu alla tuleks võtta ka oma kooli isetegevuslikud diskorid ja nende tegevus.

Eeltoodu hakkab kehtima vastava määruse ilmumisel, mis väljastatakse ka haridusosakondadele, kuid sellises suunas tuleks diskoalast tegevust vabariigis korraldada juba praegu. Koolidel soovitame tugevdada sidemeid kohalike kultuuriasutustega. Kuni määruse ilmumiseni jääb diskoalase tegevuse korraldamise aluseks meie vabariigis Eesti NSV Ametiühingute Nõukogu, ELKNÜ Keskkomitee, Eesti NSV Kultuuriministeeriumi ning Haridusministeeriumi, Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi, Eesti NSV MN Riikliku Kutsehariduse Komitee ühine ringkiri 21. veebruarist 1977. a. «Ajutistest abinõudest diskode korraldamisel».

Kõigi diskoalast tööd puudutavate küsimustega palume pöörduda Eesti NSV AÜN KIM-i poole (Tallinn, Salme 12, tel. 66-96-27 Sirje Tarkus).

VIRVE KORNEL,
Eesti NSV Haridusministeeriumi inspektor

Nõia-ring

Artiklis «Nõiaring» (vt. NÕ 23. juunil k. a. — Tõlk.) näitasid meie korrespondendid K. Grigorjev ja B. Handros, et meeste arv õpetajate hulgas jätkab kahanemist aastast aastasse. Kui seda protsessi ei peata, siis missuguseks kujuneb tulevikukool? Kas ei hakka ta sarnanema lastepäevakoduga, kuhu meesterahvas tuleb üksnes isa rollis?

Sellele kirjutisele vastukajasid saatnud lugejatest on ainult üks lubanud endale kibedat nalja heita. «Kunagi kuulsin ühe naise öeldud järgmist fraasi: «Tänapäeva mees ei armasta otsustada. Mida talt ka ei küsi, vastab ta: ei tea, otsusta ise, kuidas heaks arvad, tead ise paremini.» Hakkasin ennast jälgima ja teisi kuulatama, ning tõepoolest: enamik mehi on tahtetud ja amorfsed. Kas maksab siis usaldada neile laste kasvatamist koolis?» kirjutab **L. Tšubar** Zaporožjest.

Ülejäänud lugejad on meelestatud tõsisemalt ja nimetanud kaalukaid põhjusi tugevama soo esindajate lahkumiseks kooli seinte vahelt.

«Mehed on vähem kannatlikud ja taluvad kui naised,» arvab **E. Skorostetskaja,** 28-aastase staažiga kirjandusõpetaja Minskist, «ja sellepärast, kui keegi kooli jääbki, püüab ta igasuguste riugastega klassijuhatamisest kõrvale hiilida. Ja tõepoolest, klassijuhataja on tõeline märter. Siinkohal vaid väike osa tema alalisi (millal ja kelle väljamõeldud?!) kohustusi: õpikud välja osta ja jaotada, kuid esialgu välja mõelda, kuidas need kauplusest ära tuua; korraldada ajakirjanduse tellimine; levitada teatripileteid mitteminevatele etendustele; käia õpilastega meditsiinilisel järelevaatusel, jättes ära oma tunnid, ja rangelt jälgida, et 15—16-aastased «mudilased» annaksid kõik analüüsid, kindlustada vajalik arv sooja lõuna sööjaid kooli sööklas (kui soovijaid on vähe, saab õpetaja võtta); müüa abonemente kinolektooriumile ja jälgida distsipliini loengute ajal; klassi remontida jne. Missugune mees on selleks suuteline?»

«Minu pedagoogistaaž on 26 aastat. Vastutundega teatan, et mitte kunagi pole pedagoogi õlule pandud sellist koormat kui viimastel aastatel. Ma ei hakka kokku lugema istungeid, õppenõukogusid, koosolekuid, nõupidamisi direktori juures, sektsioone, loenguid, ettekandeid, konverenste, seminare ja muud. Peatun plaanidel. Igal aastal kuhjub minu kui direktori asetäitja õppe- ja kasvatustöö alal lauale lademes kaustikuid või tavalisi vihikuid — õpetajad on mulle oma plaanid ära andnud. Kõige rohkem paberit on nad kulutanud kalenderplaanidele oma aines. Algklassiõpetajad on igaüks kirjutanud plaanid üheksas aines. Aga lisaks sellele klassi kasvatustöö plaan, tundide plaanid, enesetäiendamise plaan, kabineti tööplaan. Kokku kolmteist. Kuradi tosin, nagu öeldakse. Aineõpetaja, kui ta on veel ka klassijuhataja ja kabinetijuhataja, kirjutab kuni kolmkümmend plaani.

Ja katsu natukegi planeerimise kaanoneid rikkuda, kui haridusosakonna inspektori valvas silm kuulutab kohe välja tulekahjuhäire!

Mäletan juhtumit, kus haridusosakonna inspektor, nii kakskümmend millegagi neiu, süüdistas õpetajat, nii aastat viiekümnest meesterahvast selles, et ta enesetäiendamise plaan on ebatäielik, mille peale too talle vastas: «Mu tütar, minu isiklikus raamatukogus on üle tuhande köite ja mulle ei mahu pähe, kuidas neid plaani suruda.»

Eluline tegevus ei kohuta tõelist õpetajat, kuid paberilooming, paberimaania võib tappa igasuguse ettevõtmise juba eos,» lõpetab oma kirja **Vassili Žuk** Minski oblasti Budslavi külast.

«Minu kursusekaaslastest on saanud uurijad, insenerid, laborandid. Õpetajad olla nad ei taha. Ma ise lahkusin samuti aastaks koolist (arvasin, et alatiseks), nii et ajalehe sõnavõtuteema on mulle lähedane ja läbimõeldud. Näen meeste pedagoogitöölt äratulekus mitmeid põhjusi. Esiteks, õpetaja töötasu on keskmiselt madalam tööstustöötaja omast. Teiseks, õpetaja töö maht, kui ta täidab kõik kohustused kohusetruult, nagu peab, ületab tema võimed. Kolmandaks, kohustusliku keskhariduse seadust võttis osa elanikkonnast kui riigi kohustust panna igale noorele inimesele taskusse keskkooli lõputunnistus. Selle tagajärjeks on soovimatus end vaevata tunnetuspuult vilja * kättesaamisega. Pluss otseseose kadumine haridustaseme ja materiaalse külluse ning sotsiaalse prestiiži vahel. Pluss «protsendimaania», mis on jäänud jõusse paberkeeldudele vaatamata. Summana on see andnud hariduse väärtuse mõningase (ajutise) madaldumise tunduva osa elanikkonna hulgas. Meesõpetajad võtsid selle nähtuse vastu tundlikumalt kui naised, tunnetades oma töö ja oma õilsa elukutse väärtusetuks muutumist. Ja lõpuks, auahnus on mehe isiksuse struktuuris tähtsal kohal, olles tema käitumise üks dominante. Pedagoogikas arvestatakse sotsiaalpsühholoogia seda seadust ebapiisavalt: puudub kutsemeisterlikkuse kasvu ametliku tunnustamise süsteem. Teenelise õpetaja, rahvaõpetaja ja õpetaja-metoodiku nimetusi antakse liialt vähesele arvule õpetajaist, liiatigi üksnes suure staažiga õpetajaile. Noored pedagoogid on jäänud stiimulita. Otstarbekas oleks luua midagi arstide või tööliste kategooriate süsteemi taolist, muutes võib-olla ametipalga tõusu sõltuvalt tööstaažist. Niisugune on Novosibirski oblasti Berdski linna matemaatikaõpetaja **V. Karpovi** arvamus.

B. Fabrikant Sverdlovski oblasti Sõserti linnast toob oma kirjas meesõpetajate koolist lahkumise 16 põhjust. Jätame kõrvale need, mida eespool toodud kirjades juba nimetatud ja tsiteerime uusi. «Kuuepäevane töönädal. Puhkekodude, sanatooriumide ja turismibaaside puudumine Haridusministeeriumi süsteemis. Igal juhul pole ma neist kuulnud, ehkki töötan koolis kolmeteistkümnendat aastat.» Selle kirja autor kurdab samuti moraalsete stiimulite puudumise üle töös. Ja toob sellise tõiga: «Atesteerimise tulemusena said rajooni 400 õpetajast ainult kolm vanemõpetaja või õpetaja-metoodiku nimetuse koos kümnerublase palgalisaga. Atesteerimise idee oli hea, kuid sellised kesised tulemused on selle õpetaja silmis alla viinud.»

*

Tõime väljavõtteid neljast kirjast, mis seda teemat täielikumalt avavad. Ülejäänud kirjades varieeritakse neidsamu seisukohti ja tõestatakse neid teiste eluliste näidete varal. Eriti tihti korratakse sõnu «paber», «plaan», «aruanne». Nähtavasti kutsuvad paberilooming, õpetaja pisiasjadeni hooldamine haridusorganite poolt tõepoolest esile õpetajaskonna rahulolematuse. Paljudes kirjades vastandatakse kaks õpetajatüüpi: lihtsalt hea, tõeline õpetaja ja «hea» inspektori jaoks, s. o. selline, kellel on paberid korras. Viimane paraku ei tähenda, et ta oleks pedagoogina andekas.

Kõik siin väljaöeldu adresseerib toimetus haridusjuhtidele ja avaldab lootust, et õpetaja töö hindamise kriteeriumid leiavad täiustamist nii teaduslikult kui ka praktiliselt, et tema töö tingimused ja loomingulise kasvu stiimulid saavad erilise hoole osaliseks ja teaduslike otsingute teemaks. Meespedagoogi on koolile vaja. Kümmekonna aasta pärast tahaks uuesti selle teema juurde tulla, konstateerimaks tõika, et probleem on päevakorralt maha võetud ja oma teravuse kaotanud.

(Ajalehest
«Literaturnaja Gazeta».)

ARENENUD SOTSIALISTLIK ÜHISKOND ON

Avaldame kokkuvõtlikult filosoofiadoktor professor Aleksandr Kovaljovi kirjutise, mis on avaldatud ajakirjas «Voprosõ Filosofii» nr. 6, 1979. a.

Käesoleva sajandi 60.—70. aastate piiril tekkis seoses ühiskonna arenguga vajadus analüüsida ja igakülgselt iseloomustada arenenud sotsialistlikku ühiskonda.

NLKP Keskkomitee otsuses «Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 60. aastapäevast» on öeldud: «NLKP ning vennalike kommunistlike ja töölisparteide kollektiivsete jõupingutustega väljatöötatud arenenud sotsialistliku ühiskonna kontseptsioon kujutab endast suurt loovat panust marksismi-leninismi varamusse.»

Arenenud sotsialistliku ühiskonna kontseptsiooni edasisel väljatöötamisel on suur tähtsus NSV Liidu uuel konstitutsioonil, milles on seadusandlikult kinnistatud arenenud sotsialismi saavutused, aga samuti L. I. Brežnevi ettekannetel ja kõnedel.

Nüüd põhilist arenenud sotsialismi kontseptsioonist, mis on välja töötatud NSV Liidu ja sotsialismimaade ajalooliste kogemuste põhjal.

1. Üleminek kapitalismilt täielikule kommunismile on keeruline protsess; selles võib eraldada kolm põhiperioodi: üleminekuperiood, sotsialism kui kommunismi esimene faas ja kommunism kui selle kõrgem staadium. Üleminekuperioodil, sotsialismil ning kommunismil on küpsemisel ja arenemisel teatud astmed.

2. Meie maal pandi sotsialismile alus juba selle sajandi 30. aastatel. 60. aastatel astus sotsialism oma arengu uude, küpse ehk arenenud sotsialistliku ühiskonna etappi. Arenenud sotsialistlik ühiskond ei ole ühiskondlike suhete uus tüüp, vaid uus, senisest kõrgem etapp sotsialismi enda arengus.

3. Sotsialism kui arenev kord läbib omaenda alusel kaks põhietappi. Esimene etapp: sotsialismi täielikust võidust kuni arenenud sotsialistliku ühiskonna ülesehitamiseni. Teine etapp: arenenud sotsialistlik ühiskond, mis kasvab üle kommunismi.

4. Arenenud sotsialistlik ühiskond on selline ühiskond, kus sotsialistlikud põhimõtted on kindlustunud ja arenenud majanduse, sotsiaal-poliitilise struktuuri ja ideoloogia kõikides sfäärides; sotsialistliku korra seaduspärasused leiavad võimalikult täieliku ja järjekindla väljenduse; algab sotsialismi kommunismiks ülekasvamise järjekindel protsess; algab sotsialismi kommunismiks ülekasvamise vahetu protsess.

L. Brežnev on märkinud, et arenenud sotsialistliku ühiskonna etapp on suhteliselt pikaajaline arenguperiood teel kapitalismilt kommunismile.

Sellega seoses võib arvata, et kommunistliku formatsiooni kahe faasi — sotsialismi ja kommunismi — ühetüübilisus ei tee loodetavasti vajalikuks eraldada veel ühte etappi arenenud sotsialismi perioodi ja kommunismi kõrgema faasi vahel. Seejuures on täiesti võimalik, et arenenud sotsialismi omaenda raamides sotsialismi kommunismiks ülekasvamise protsessis võib olla mõningaid etappe või astmeid.

Arenenud sotsialistliku ühiskonna kõigil sfääridel on oma spetsiifilised jooned ja erinevused.

Arenenud sotsialistlik ühiskond tugineb materiaalsele alusele — materiaal-tehnilisele baasile; majanduslikule alusele — tootmisvahendite sotsialistlikule omandusele; sotsiaalsele alusele — tööliste, talupoegade ja haritlaste vääramatule liidule; poliitilisele alusele — poliitilisele süsteemile, mille tuumikuks on Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei, sotsialistlikule üldrahvalikule riigile; ideoloogilisele alusele — marksismile-leninismile.

Sotsialistlik majandus on meie maal oma algstaadiumiga võrreldes saavutanud suurt edu. Näiteks oli tööstuse kogutoodang 1977. aastal 1940. aastaga võrreldes kasvanud 19 korda.

NLKP XXV kongress täpsustas ühiskondliku tootmise tempo arengu probleeme arenenud sotsialistlikus ühiskonnas.

Lähtudes ajalookogemustest, võib teha järelduse, et toodangu absoluutse mahu suurenemisega iga elaniku kohta ja sedamööda, kuidas töötajate vajadusi üha täielikumalt rahuldatakse, võib tööstustoodangu mahu kasv mõnevõrra aeglustuda. Kuid see seaduspärasus toimib sotsialismi ja kapitalismi ajal põhimõtteliselt erinevalt.

Kui kapitalismi tingimustes tootmise tempo aeglustumisega majanduslike languste ja kriiside perioodil kaasneb toodangu absoluutse mahu vähenemine, siis tootmise tempo mõningane aeglustumine sotsialismis toimub ühiskondliku tootmise mahu absoluutse juurdekasvu tingimustes; sellega kaasneb pidev tõus põllumajanduses, olmes jm.

Kõige peamine seisneb selles, et kui kapitalismis on tootmine suunatud maksimaalse kasumi saamisele, siis ühiskondliku tootmise kõrgeimaks eesmärgiks sotsialismi ajal on inimeste aineliste ja kultuuriliste vajaduste kõige täielikum rahuldamine.

NLKP XXV kongress avas ühiskondlike suhete põhijooned arenenud sotsialistlikus ühiskonnas ning näitas ühtlasi nende arengutendentse ja teid ülekasvamisel kommunistlikeks.

Üldistatud vormis seisneb ühiskonnasuhete eripära arenenud sotsialismis ühiskondlik-majanduslike suhete kõrgema taseme saavutamises, tootmisvahendite sotsialistlikus ühiskonnastamises kogu meie maal. Võrreldes sõjaeelse tasemega on meie majanduses praegu tunduvalt kasvanud üldrahvaliku omandi osakaal. Põllumajanduslikus tootmises on tunduvalt kasvanud sovhooside osatähtsus. Kogu külvipinnalt edestavad sovhoosid (111,9 miljonit ha) nüüd kolhoose (96,7 miljonit ha).

On tagatud üldrahvaliku ja kooperatiivse omanduse, linna ja maa, vaimse ja füüsilise töö lähenemise kiirenemine. Sõjaeelse perioodiga võrreldes on toimunud tunduv ühiskonnastamise tõus kolhooslik-kooperatiivse omanduse sfääris. Ühendamise tulemusena kahanes kolhooside arv NSV Liidus 236 900-lt 1940. aastal 27 000-ni 1977. aastal. Nimetatud ajavahemikus suurenesid samuti kolhooside jagamatud fondid (18,3 miljonilt rublalt 1940. aastal kuni 101,5 miljardi rublani 1977. aastal).

Arenenud sotsialistlikus ühiskonnas said laiema ja igakülgsema väljenduse sellised sotsialismi majandusseadused, nagu põhiline majandusseadus, plaanipärase, proportsionaalse arenemise seadus, töö järgi jaotamise seadus jt.

Arenenud sotsialismi iseloomulikuks eripäraks on majandusest mittesotsialistlike sugemete täielik ja igakülgne kõrvaldamine.

Arenenud sotsialismi märkimisväärseks iseärasuseks on omanduse üleminekuvormide osatähtsuse kasv meie maa majanduses.

Agrotööstuskomplekside, riiklik-kolhooslike ja kolhoosidevaheliste tootmiskoondiste järjest laiem rajamine ja levik, mis ei ole ühe, vaid mitme kolhoosi või kolhoosi ja tööstusettevõtte omandiks, iseloomustab uusi protsesse, mis toimuvad arenenud sotsialismi ajal ühiskondliku omandusega. Nii kasvas ainuüksi aastail 1965—1977 osanikest majandite arv 48 501-lt 114 971-ni.

INGLISE KEELE 11. KLASSI UUS ÕPPEKOMPLEKT

1974. aasta Eesti NSV koolides alanud eksperiment informatiivse lugemisoskuse kujundamiseks mõeldud õpikuteseeriaga on edukalt lõpule jõudnud tänu katsekoolide järjekindlalt aktiivsele tegevusele. Käesoleval õppeaastal võeti kõigis meie vabariigi koolides ka 11. klassis kasutusele uus, katseõpiku alusel väljatöötatud püsiõpik ja selle juurde kuuluvad lisamaterjalid.

11. klassi komplekt on otseseks järjeks 9. ja 10. klassi õppekomplektidele. See koosneb järgmistest materjalidest:

õpik (L. Hone, A. Kriit, D. Virkus. English, Form 11, Tallinn, 1979); sõnastik (L. Hone, A. Kriit. Inglise-eesti sõnastik IX—XI klassile. Tallinn, 1979); grammatika harjutustik (L. Hone, A. Kriit, D. Virkus. Inglise keele harjutustik keskkoolile, 11. klass. Tallinn, 1979); helilindistatud grammatika harjutusvara (D. Virkus. Helilindistatud harjutusvara inglise keele grammatika kordamiseks, X—XI kl. Tallinn, 1976); kaks lisalektüüri — tekstikogumikku (L. Hone, A. Kriit, D. Virkus. Pleasant Reading, Form XI. Texts for supplementary reading. Tallinn, 1979); (Pleasant Reading, Form XI. Twelve Short Stories. Tallinn, 1979); kontrolltööd ja harjutuste kogumik (L. Hone, A. Kriit, D. Virkus. Kontrolltöid ja -harjutusi XI klassile (ilmub 1980)); metoodiline juhend (L. Hone, A. Kriit, D. Virkus. Inglise keele õpetamisest XI klassis. Tallinn, 1979); helilint, diapositiivide kogu, grammatikaõpik (A. Ehin. Inglise keele grammatika keskkoolile. Tallinn, 1976), foneetiliste harjutuste kogu (D. Virkus. Foneetika- ja lugemisharjutusi, Tallinn, 1975).

11. kl. õppekomplekt on koostatud 11. klassi programmi kasvatuslike ja õpetuslike nõuete kohaselt. Peamine eesmärk on juba 9. klassis alustatud mõtestatud vaikse lugemisoskuse väljakujundamine. Kõnelemisoskus jääb teisele kohale. Kolme 11. kl. vestlusteema kõrval langeb pearõhk varem õpitud sõnavara ja tähtsamate vestlusteemade kordamisele. Uus aktiivne sõnavara sisaldab 200 sõna. Grammatikas uut aktiivset materjali juurde ei tule, põhiliselt tegeldagu varem õpitud ja aktiivseks omandamiseks ettenähtud grammatikateemade kordamisega.

Õpik koosneb 12 õppeühikust, millest 10 on kohustuslikud ja 2 (6. ja 12. õppeühik) mittekohustuslikud. Kui mittekohustuslikku 6. õppeühikut läbi ei võeta, ei jää õpilastel mõnes järgmises õppeühikus midagi saamata, sest selles olevad uued sõnad antakse uuesti kui esmakordsed sõnad.

Iga õppeühik sisaldab põhi- ja paar lisapala, eel- ja järelharjutusi (tärnita on kohustuslikud, tärniga mittekohustuslikud). nalju, vanasõnu või ütlusi. Õpikus on ka kolm pildiseeriat: Iga veerandi lõpul on antud selle vältel õpitud aktiivne sõnavara ja kordamisharjutused. Õpiku lõpus on üldised kordamisharjutused, neli laulu koos nootidega ja ebakorrapäraste verbide tabel. Sõnastikku õpikus ei ole, sest see on õpikomplektis eraldi.

Õpik algab pöördumisega õpilaste poole («Dear young friend»). See tuleb õpilastel lasta läbi lugeda ja nendega koos läbi arutada. Katsetamisel selgus: õpilastele meeldis, et nendega koostööd sooviti ja ankeetides nende arvamusi küsiti. See kindlustas nende positiivse hoiaku ja kaasatöötamise.

Õppetöö organiseerimisel tuleb silmas pidada **jõukohasust**, et kõik õpilased sellega toime tuleksid. Selleks tuleb tööd vajaduse kohaselt **diferentseerida**, anda õpilastele eri mahu ja raskusega ülesandeid.

Ranget vahet tuleb teha õpilastel aktiivselt ja passiivselt omandatava materjali nõuete vahel. Aktiivset oskust võib õpilastelt nõuda ainult aktiivseks omandamiseks mõeldud sõnavara, kõnearendusteemade ja grammatika suhtes. Passiivset sõnavara ja grammatikat on vaja sellekohases tekstis või õppeühiku harjutuses ära tunda. Õpilastelt ei või nõuda selle aktiivset kasutamist kontrolltöödes või hindamisele kuuluvates suulistes vastustes.

Põhjalikumaks läbitöötamiseks on mõeldud õpiku põhipalad. Kogu uus aktiivne sõnavara esitatakse põhipalades (Ex. 1 igas õppeühikus). Leheküljе all antud põhipala sõnavara on passiivne. Lisapalad uut aktiivset sõnavara juurde ei anna.

Töö jõukohasuse tagamiseks on hädavajalik, et eelharjutused tehtaks tingimata enne põhipala **lugemisele** asumist. See tähendab, et uued sõnad hääldataks kooris läbi, selgitataks nende tähendus, korrataks palas olevad verbide põhivormid, vaadataks läbi tekstile eelnevad sõnatuletus- või mõnd muud grammatilist nähtust kordavad harjutused ning tõlgitaks emakeelde harjutus, mis sisaldab tekstist väljanopitud raskusi valmistavaid lauseid või fraase.

Enne pala lugemisele asumist tuleb korrata ka selles olevad grammatikanähtused, mis võivad olla ununenud või teksti mõistmisel raskusi valmistavad.

Vajaduse korral tuleb uue sõnavara õppimise kõrval meelde tuletada ka palas olevad varem õpitud, kuid õpilastel ununenud sõnad. Juhtub, et uus materjal töötatakse küll põhjalikult läbi, kuid õpilastel tekib siiski uuest tekstist arusaamisel raskusi, sest nad ei tunne sõnu või grammatilisi konstruktsioone, mis on ammu õpitud.

Alles pärast põhjalikku eeltööd võib õpilastele anda ülesande asuda põhipala lugemisele. Põhiliselt toimub lugemine kodus, vaikselt, eesmärgiga esialgu kogu teksti sisust üldjoontes õigesti aru saada. Esialgsele lugemisele järgnev töö tekstiga viib põhipala sügavamale mõistmisele ja detailidest arusaamisele. Ei ole õige nõuda, et õpilased peaksid oskama kõiki lauseid täpselt tõlkida. Järgmises tunnis kontrollitakse teksti sisu mõistmist vestluse, küsimuste ja vastuste, õigete ja valeväidete esitamise või muude võtete abil. Tõlget kasutatagu arusaamise kontrolliks ainult valikuliselt, raskemate lausete või fraaside puhul. Muidugi ei tähenda see, et tõlkimisoskust ei tuleks üldse arendada. Kuid seda tuleb teha kui eraldi eesmärgil tehtavat harjutust mingi keelendi omandamisel või vahete-vahel võttes mõne lõigu tekstist, et lasta see õpilastel igati korrektsesse ja laitmatusse emakeelde tõlkida.

Vähese tundide arvu tõttu klassis lugemiseks aega eriti palju ei jää. Õppetundides võiks selleks kulutada nädalas 7—10 minutit, et harjutada kiire vaikse lugemise eri mooduseid. Sel otstarbel saab kasutada nii lisapalu kui ka veel läbitöötamata põhipalu. Eriti saab lisapalade lugemisel õpilastele anda diferentseeritud ülesandeid, võttes arvesse tekstide pikkust ja raskust. Diferentseerida saab ka loetavate palade arvu. Kohustuslikuks miinimumiks on õppeaastas 10 lisapala. Tublimad õpilased on aga suutelised lugema palju rohkem.

Kodulektüüri mahtu tuleb samuti õpilaste võimetele vastavalt diferentseerida, hoolitseda, et ülesanded nõrgematele üle jõu ei käiks ja et andekamad ei kaotaks alla oma võimete töötades huvi aine vastu.

Häälega lugemine peaks õpilastel lõppklassis juba selge olema. Igast põhipalast on üks lõik lindistatud (õpikus on need lõigud ära märgitud). See tuleb klassis kooristöös põhjalikult ette valmistada nagu hääldamisharjutus. Ainult pärast tunnis korralikku harjutamist võib õpilastele koduülesandeks anda seda lõiku häälega lugema õppida ja ainuüksi selle lõigu korrektset häälega lugemist võib hinnata. Ülejäänud tekst on mõeldud vaikselt lugemiseks ja selle häälega lugemist ei või õpilastelt nõuda, sest ainult kahe nädalatunniga käib see iseseisva tööna enamikule õpilastele üle jõu. Muude hääldamisharjutuste jaoks leidub materjali foneetika- ja lugemisharjutuste kogumikus.

Lugemisoskuse kui peamise eesmärgi kõrval tuleb püüda säilitada ka seni omandatud kõnelemisoskust. Et lugemine toimub peamiselt kodus, siis peaks tunnis puhtgrammatiliste ja sõnavaraliste harjutuste kõrval jääma piisavalt aega ka vestlemiseks. See on väga oluline töölõik, sest põhiliselt toimub tunnis tehtav kasvatustöö vestluse kaudu loetu, kuuldu ja nähtu lahtimõtestamisel. Metoodilises juhendis leidub selleks rohkesti soovitusi ja näpunäiteid. 11. kl. kolm vestlusteemat (1. Meie kodumaa — Nõukogude Liit; 2. Teadus, kirjandus ja kultuur inglise keelt emakeelena kõnelevais maades; 3. Võitlus rahu ja demokraatia eest.) on seotud õpiku põhi- ja lisapalade temaatikaga. Seega omandavad õpilased oskuse antud teemadel vestelda. Kordamisele kuuluvad ka kogu koolikursuse vältel varem omandatud teised tähtsamad vestlusteemad. Selleks on 11. kl. õppekomplekti materjalide kõrval otstarbekas ära kasutada ka varasematel aastatel aktiviseerimisele kuuluvaid materjale. Kõnearenduseks pakuvad võimalusi ka õpiku pildiseeriad (nende täielik tekst on metoodilises juhendis), helilindil leiduvad audeerimispalad (tekstid samuti metoodilises juhendis) ja komplekti juurde kuuluv diapositiivide kogu. Kõnearendusteemadele vastavate monoloogide koostamise ja esitamise oskuse peavad kõik õpilased omandama. Dialoogide ja eri seisukohtadest lähtuvate ümberjutustuste esitamise võib õpetaja oma äranägemisel valikülesandeks jätta.

Grammatika kordamisel tuleb pearõhk asetada sellele, et kõik õpilased saaksid aktiivseks omandamiseks ettenähtud verbiajad (aktiivis ja passiivis), eessõnad, sidesõnad, asesõnad, modaalverbid, kõige sagedasemad määrsõnad ja sõnatuletusviisid selgeks. Harjutusi leidub nii õpikus, grammatikaharjutustikus kui ka helilindistatud harjutusvaras. Edukalt saab ära kasutada ka eelmiste klasside harjutustikes ja jaotusmaterjalides leiduvaid harjutusi.

Kirjutamisoskuse arendamine toimub põhiliselt koduste kirjalike ülesannete täitmise kaudu. Kirjutamisoskuse kujundamisele on toeks sõnaraamatu kasutamise oskus.

Nagu näeme, on 11. klassi jaoks õpetaja kasutuses mitmesuguseid materjale. Kõike ei tule tingimata läbi töötada, vaid anda õpetajale valikuvõimalus. See kindlustab, et iga keeleküsimuse käsitlemisel saab kasutada just selliseid harjutusi, mis konkreetses klassis on kõige vajalikumad ja sobivamad, et mahajääjatele saab anda jõukohaseid lisaharjutusi, edasijõudnumatele aga pisut raskemaid, nende huvi stimuleerivaid ülesandeid.

Kordamisel ja harjutamisel tuleks õpilasi aktiviseerida, kasutades frontaalset, paaris- ja rühmatööd. Kõige tähtsam on silmas pidada, et enne tuleb materjal õpilastele seda küllaldaselt harjutades **selgeks õpetada** ja alles seejärel neid hinnata. Ergutamiseks võib tublidele juba harjutamisel häid hindeid panna, kuid neile, kes ainet aeglaselt omandavad, ei või kohe algusest puudulikke hindeid panna, vaid anda neile võimalusi täiendavaks harjutamiseks. Positiivsed emotsioonid on õppimise võimas stiimul. Programmis ettenähtud miinimumi omandamine on võimalik ka kahe inglise keele tunniga nädalas, kui õppetöö toimub õpetaja ja õpilaste vahelises üksteistmõistvas koostöös.

LAINE HONE

LIIKLUSMÄNGUD PIKAPÄEVARÜHMADE 1.—3. KLASSI ÕPILASTELE

Meie ajalehe 14. ja 21. juuli numbrites andis Haridusministeeriumi kehalise kasvatuse osakonna juhataja A. Toots metoodilisi juhiseid laste kehalise tegevuse organiseerimiseks pikapäevarühmas. Alljärgnevalt vahendame ajakirja «Fizitšeskaja Kultura v Škole» soovitusi liikumismängude valikul.

MADALA INTENSIIVSUSEGA MÄNGUD

«Rong». Lapsed rivistuvad kahte kolonni ja asetavad käed eelseisja õlgadele. Kolonnide esimesed numbrid on vedurid, kõik ülejäänud — vagunid. Esimese signaali järel alustavad rongid liikumist kasvataja näidatud tempos, teine signaal tähendab peatust. Liikumise ajal vedurid ringitavad käsi, imiteerides rataste liikumist. Vedurid võivad muuta rongi liikumissuunda. Võidab see rong, kes täidab täpsemalt korraldusi.

«Öökullike». Kasvataja määrab juhtmängija — «öökullikese», kes seisab ruumi nurka joonistatud pesas. Ülejäänud mängijad on hiired. Kasvataja hüüde peale: «Päev!» hakkavad kõik hiired väljakul vabalt liikuma, hüüde peale «Öö!» jäävad liikumatult seisma. Samal ajal lendab öökullike pesast välja jahile ja viib pesasse kõik hiired, kes ennast liigutavad. Öökullike peab jahti kuni signaalini «Päev!», seejärel lendab pesasse, väljakule jäänud hiired jätkavad jooksmist, hüppamist, vallatlemist kuni järgmise signaalini «Öö!». Kui pesas on 3—5 hiirt, valitakse uus juhtmängija, ja püütud hiired lähevad mängu tagasi. Mängu lõppedes tõstetakse esile hiiri, keda kordagi ei tabatud, ja öökullikest, kes kõige kiiremini vajaliku arvu hiiri püüdis.

«Klass, valvel!» Mängijad rivistuvad ühte viirgu ühesammulistele vahedele. Kasvataja annab käsklusi, õpilased täidavad ainult neid käsklusi, mille eelkäskluses leidub sõna «klass». Kui eelkäsklus puudub, pole käsku vaja täita. Eksinu astub sammu ette ja mäng jätkub. Võitjateks loetakse kõige vähem vigu teinud mängijad.

«Keelatud tegevus». Lapsed koos kasvatajaga asetuvad ringjoonele. Kui mängijaid on rohkem, astub kasvataja sammu ettepoole, et olla paremini nähtav. Mängijad peavad kordama kõiki kasvataja liigutusi, välja arvatud neid, mis eelnenud kokkuleppel on keelatud (näiteks käed puusal). Keelatud tegevust korranu astub sammu ette või pälvib muu trahvi, seejärel jätkab mängu. Trahviks võib olla tireli sooritamine, hüplemine ühel jalal ümber ringi jms. Mängu lõpul tõstetakse esile õpilasi, kes kordagi ei eksinud, ning nimetatakse kõige tähelepanematud.

KESKMISE INTENSIIVSUSEGA MÄNGUD

«Osavalt märki». Mängijad rivistatakse kahte viirgu, 12—16 m kaugusele, nägudega vastamisi. Väljaku keskele tõmmatakse joon, millele asetatakse 10 kurikat. Mängijad on viskejoone taga, igal on väike pall. Kasvataja signaali peale viskavad ühe võistkonna mängijad pallid korraga kurikate pihta. Tabatud kurikad asetatakse uuesti püsti sammu võrra lähemale võistkonnale, kelle liige kurikat tabas. Seejärel viskab palle vastasvõistkond. Kui esimese võistkonna poolt tabatud kurikat tabas teine võistkond, siis asetatakse see sammu võrra tagasi. Võidab võistkond, kellele kurikad sammude kokkuvõttes oma viskejoonele lähemal on.

«Hüpped üle liikuva hüpitsa». Lapsed asetuvad väljakule vabalt. Kaks juhtmängijat hoiavad pikka hüppenööri (võib kokku siduda kaks lühikest) pidemetest nii, et nöör ripub kahe vahel umbes põlvede kõrgusel, ja liiguvad piki väljakut. Ülejäänud mängijad, kes väljakul vabalt ringi jooksevad, hüppavad üle nööri. Kes nööri kinni jääb, vahetab välja ühe juhtmängijatest.

«Jahimehed ja pardid». Mängijad jaotatakse kahte võrdarvulisse võistkonda jahimeesteks ja partideks. Pardid asetuvad vabalt 10—15 m diameetriga ringis, jahimehed jäävad väljapoole ringi. Ühel jahimeestest on käes võrkpall.

Kasvataja signaali järel hakkavad jahimehed omavahel palli söötma, et soodsal momendil ootamatult mõnda parti tabada. Samal ajal pardid jooksevad ja põiklevad ringis palli eest. Palliga tabatud pardid lahkuvad mängust. Kui kõik pardid on tabatud, teatab kasvataja selleks kulunud aja. Seejärel vahetavad lapsed osad ja mäng jätkub. Võidab võistkond, kes jahimeeste rollis tegutses kiiremini.

Võib mängida ka aja peale, näiteks 3 minutit tulistavad ühed, 3 minutit teised. Võidavad need, kes selle aja jooksul rohkem parte tabavad.

Märkused: 1. Palliga ei tohi pähe visata. 2. Maast või kaaslaselt põrkunud palliga pihtasaamist ei loeta tabamiseks, samuti õhust püütud palli.

«Pallide võidujooks». Mängijad rivistatakse ringiks nägudega ringi keskme poole, väljasirutatud käte ulatusele ja jaotatakse paarikslugemise teel kaheks võistkonnaks. Võistkondade kapteniteks määratakse kaks üksteise kõrval seisvat mängijat, kumbki saab palli. Kasvataja signaali peale alustavad kaptenid pallide söötmist, üks paremale, teine vasakule oma lähimale kaaslasele, s. o. üle ühe. Need omakorda söödavad palli edasi järgmistele oma võistkonna mängijatele jne., kuni pallid jõuavad tagasi kaptenite kätte. Viimased tõstavad pallid üles. Võidab võistkond, kelle pall kiiremini kapteni kätte tagasi jõudis.

«Hunt kraavis». Väljaku keskele tõmmatakse kaks paralleelset joont, mis moodustavad 1—1,5 m laiuse «kraavi». Kasvataja määrab kraavi kaks mängijat — hunti. Kõik ülejäänud mängijad, kitsed, seisavad 15—20 m kaugusel kraavist kodujoone taga. 10—15 m kraavi kaugemast servast on karjamaa, kuhu kõik kitsed peavad jooksma. Kasvataja signaali peale jooksevad kitsed üle kraavi hüpates karjamaale. Hundid aga püüavad kraavist väljumata sellest üle hüppavaid kitsi tabada, s. o. käega puudutada. Tabatud kitsed peavad kohe seisma jääma. Mängujuht märgib üles tabatud kitsede nimed ja laseb nad vabaks. Mäng jätkub uue ülejooksuga. Hunte vahetatakse iga 2—3 ülejooksu järel. Kitsedest tunnistatakse võitjateks need, keda kordagi ei tabatud, huntidest — kes kõige rohkem kitsi tabasid.

«Kekslejad varblased». Põrandale või maapinnale joonistatakse ringjoon diameetriga 4—6 m. Kasvataja nimetab juhtmängija — kassi, kes seisab või kükitab ringi keskel. Ülejäänud mängijad — varblased — asuvad väljaspool ringi. Kasvataja signaali peale hakkavad varblased ühel või kahel jalal (vastavalt kokkuleppele) ringi ja sealt välja hüplema. Kass üritab tabada varblasi, kes ei jõua ringist välja hüpelda. Kinnipüütud jäävad ringi. Kui 3—4 varblast on kinni püütud, valitakse uus kass ja alustatakse taas mängu. Võitjateks osutuvad varblased, keda kordagi ei tabatud, ja kass, kes kõige rohkem varblasi püüdis.

KÕRGE INTENSIIVSUSEGA MÄNGUD

«Numbrite väljakutse». Võistlejad jaotatakse 2—4 võrdarvuliseks võistkonnaks ja rivistatakse ühekaupa kolonnidesse ühise stardijoone taha 3—4 m vahedele. Kaugus üksikute mängijate vahel on 1—3 m. Kui ruum lubab ja mängivad ainult kaks võistkonda, võib kõik osavõtjad rivistada ühte viirgu, võistkondade vahele jääb 2-meetrine eraldusriba. Võistkondade liikmed nummerdatakse järjekorranumbritega, igaüks peab oma numbri meeles pidama. 1—2 m stardijoonest ettepoole märgitakse finišijoon. Iga kolonni (viiru) ette 10—15 m kaugusele finišijoonest asetatakse tähis. Kasvataja hüüab mõne numbri. Nimetatud numbriga mängija peab jooksma ümber tähise ja pöörduma tagasi oma kolonni (viiru) lõppu. See, kes esimesena ületab finišijoone, toob võistkonnale ühe punkti. Võidab võistkond, kes kogub rohkem punkte.

Kasvataja hüüab numbreid läbisegi, mitte järjekorras. Numbrite hüüdmine toimub seni, kuni kõik mängijad on vähemalt ühe korra jooksnud.

«Kullimäng «Anna käsi!»». Kulli eest jooksja hüüab ühele oma kaaslastest: «Anna käsi!». Kui kaaslane jõuab talle oma käe ulatada, siis kull ei tohi neid püüda.

Märkused: 1. Enda päästmiseks kulli eest ei tohi paarides seista. 2. Käest kinni hoida ei tohi kauem kui 4 sekundit.

«Päev ja öö». Mänguväljak jaotatakse kahe paralleelse keskjoonega kaheks võrdseks väljakupooleks. Joontevaheline kaugus on 1—2 m. Viimastest kuni 20 m kaugusele tõmmatakse kodujooned, kuhu mängijad mängu käigus peavad põgenema. Lapsed jaotatakse kahte arvuliselt ja võimetelt võrdsesse võistkonda, kes rivistatakse viirgu piki oma keskjoont näoga kodu poole. Loosimise teel määratakse võistkondade nimed: üks on «Öö», teine «Päev».

Kasvataja hüüde peale: «Päev!» jooksevad ööd oma kodujoone taha, päevad aga ajavad neid taga, püüdes käega puudutada. Kinnipüütud loetakse üle ja lastakse vabaks. Iga püütud vastasmängija eest saab võistkond punkti. Seejärel rivistuvad võistkonnad uuesti keskjoontele ja mäng kordub. Kasvataja käsklused peavad olema ootamatud, tuleb vältida võistkondade nimede vaheldumisi hüüdmist. Kogusummas peavad aga mõlemad võistkonnad olema võrdselt tagaajaja osas. Võitjaks osutub rohkem punkte kogunud võistkond. Mängu korratakse 4—8 korda.

Mängu saab muuta mitmekesisemaks, kasutades erinevaid lähteasendeid (eestoenglamangus, selili, toengkükis jms.).

VÄLI KESKKOOLIKURSUSES

Keskkooli füüsikakursuse üks tähtsaid ülesandeid on materialistliku maailmavaate kujundamine. Füüsikas luuakse üldine ettekujutus nähtuste olemusest, nendevahelistest seostest, matemaatilise kirjeldamise ja mõõtmise viisidest. Välja kui mateeria vormi mõistmiseks on õpikus toodud järgmised laused: «Väli on materiaalne: ta eksisteerib sõltumata meist ja meie teadmistest tema kohta» ja «Väljal on kindlad omadused».

Välja omaduste selgitamine toimub eraldi elektrivälja ja magnetvälja korral, gravitatsioonivälja ei käsitleta üldse. Neid ei võrrelda ega vastandata, mistõttu õpilastel ei teki ettekujutust välja iseloomustamise üldisest printsiibist ja nende erinevustest.

Elektrivälja õppima asudes on otstarbekas välja tuua järgmised ideed:

■ Mateeria võib eksisteerida kahes vormis — ainena ja väljana.*

■ Makroskoopilistest väljadest tunneme gravitatsioonivälja ja elektromagnetvälja. Gravitatsiooniväljas kandub edasi gravitatsiooniline vastastikmõju, elektromagnetväljas — elektromagnetiline vastastikmõju. Mõju levimise kiirus vaakumis c = 300 000 $\frac{km}{s}$.

■ Välja iseloomustab pidevus, aine seevastu koosneb üksikutest osakestest.

■ Ainel on olemas seisumass, väljal see puudub.

■ Välja iseloomustav suurus ei tohi sõltuda mõõtmisviisist, nii nagu ainet iseloomustav suurus mass ei sõltu tema mõõtmisviisist.

Selgitame tingimusi, millal võime käsitleda elektrivälja ja magnetvälja iseseisvate väljadena. Magnetvälja õpetamisel võiks temaga koos vaadelda ka gravitatsiooni- ja elektrivälja. Võtame vaatluse alla keha massiga M, elektrilaengu suurusega Q ja lõpmata pika vooluga juhtme, milles voolutugevus on I.

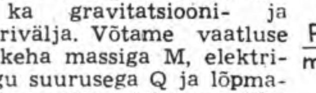

Esimest neist ümbritseb gravitatsiooniväli, teist elektriväli ja kolmandat magnetväli. Viime igasse välja proovikeha, mille abil hakkame välja uurima: esimesel juhul keha massiga m_0, teisel juhul keha laenguga q_0 ja kolmandal juhul juhtme pikkusega $\Delta 1$, milles voolutugevus on i_0 (nimetame viimast voolueelemendiks $i_0\Delta 1$).

Esimesel juhul mõjub kehale massiga m_0 vastavalt Newtoni gravitatsiooniseadusele jõud $F = \frac{\gamma M m_0}{r^2}$, teisel juhul laengule q_0 vastavalt Coulomb'i seadusele jõud $F = \frac{kQp_0}{r^2}$ kolmandal juhul vastavalt Ampère'i ja Biot-Savart-Laplace'i seadustele jõud $F = \frac{\mu_0 I \cdot (i_0 \Delta l)}{2\pi r}$.

Kui me need suurused jagame läbi vastavalt m_0, q_0 või $(i_0\Delta 1)$, saame tulemusteks $\frac{F}{m_0} = \frac{\gamma M}{r^2}$; $\frac{F}{q_0} = \frac{kQ}{r^2}$ ja $\frac{F}{i_0 \Delta l} = \frac{\mu_0 I}{2\pi r}$.

Näeme, et ükski saadud suurusest ei sõltu väljaviidud proovikehadest, vaid ainult objektist, mille ümber välja uuritakse ja välja punkti asukohast. Järelikult need suurused iseloomustavad välja. Esimest nimetame gravitatsioonivälja tugevuseks $\vec{G}$ ja defineerime kui $\vec{G} = \frac{\vec{F}}{m_0}$, teist elektrivälja tugevuseks $\vec{E}$ ja defineerime kui $\vec{E} = \frac{\vec{F}}{q_0}$ ning kolmandat magnetvälja induktsiooniks $\vec{B}$ ja defineerime kui $\vec{B} = \frac{F}{i_0 \Delta l}$.

Kuna vooluga juhtme ümber oleva makroskoopilise välja tugevus on juhtmes liikuvate laengute mikroskoopiliste väljade tugevuse keskmine, ei nimetata seda SI-s väljatugevuseks, vaid välja induktsiooniks.

Andes nüüd magnetvälja induktsiooni definitsiooni, lähtume saadud seosest. Magnetvälja induktsioon välja mingis punktis näitab, kui suur jõud mõjub sellesse punkti asetatud vooluelemendile $i_0\Delta = 1$A.m.

Otstarbekas on võrrelda magnetvälja induktsiooni definitsiooni ka gravitatsioonivälja ja elektrivälja tugevuste definitsioonidega ning välja tuua nende sarnasus. Kokkuvõtte tegemisel toome välja järgmised põhimõtted.

■ Välja iseloomustamisel uurime tema mõju sama liiki suurusele, mis liiki suuruse ümber me välja uurime.

■ Väljatugevuse (induktsiooni) defineerime kui suuruse, mida mõõdetakse «ühiklaengule» mõjuva jõu suurusega.

■ Vaatamata väljade iseloomustamise sarnasusele on nendel väljadel ka olulised erinevused.

Erinevuste mõistmiseks toome välja järgmise:

■ gravitatsiooniväljas on avastatud ainult tõmbejõudude olemasolu, elektri- ja magnetväljas esinevad nii tõmbe- kui ka tõukejõud;

■ mass on alati positiivne, elektrilaeng võib olla nii positiivne kui ka negatiivne, eriline «magnetlaeng» aga puudub;

■ elementaarmassiga osakest ei tunta, elementaarlaenguga osakesed on aga olemas;

■ elektriväli ja magnetväli moodustavad ühtse elektromagnetvälja, gravitatsiooniväli on neist eraldi eksisteeriv väli.

Toodud materjalikäsitlus sobib hästi kordamisel, sest «Kaasaegne psühholoogia soovitab kasutada kordamist, kus iga uus materjali lugemine või tajumine midagi uut juurde toob...» (E. Koemets «Kuidas õppida»).

AARNE LILLEMAA,
Võru 1. keskkooli
füüsikaõpetaja

---

* Selline aine ja välja mõiste vastandamine on õige ainult klassikalise füüsika piirides.

KOMMUNISTLIKU FORMATSIOONI SEADUSPÄRANE ETAPP

Arenenud sotsialism on uus aste teel ühiskonna täielikule sotsiaalsele homogeensusele. Ta leiab oma väljenduse selles, et: a) toimub edasine klasside ja sotsiaalsete gruppide lähenemine; b) kaovad nendevahelised olulised erinevused; c) tugevneb sotsialistliku ühiskonna ühtne üldrahvalik alus.

Vahel arvatakse, et kuna sotsialismi ajal eksisteerivad klassid, siis pole siin ka sotsiaalset homogeensust, mis saavutatakse alles kommunismile üleminekul. On ka vastupidiseid arvamusi: sotsialismi ajal ongi juba saavutatud ühiskonnas täielik sotsiaalne homogeensus. Muidugi kindlustubki sotsialismi ajal sotsiaalse homogeensuse teatud tase. Seepärast ongi NSV Liidu konstitutsioonis öeldud, et «riik soodustab ühiskonna sotsiaalse homogeensuse tugevnemist».

Kuid nagu kommunistlikus formatsioonis eristame selle kõrgemat ja madalamat faasi, on ka sotsiaalse homogeensuse puhul otstarbekas eristada selle erinevaid tasemeid ja astmeid. Arenenud sotsialismi ajal ei ole sotsiaalne homogeensus veel täielik homogeensus. See saavutatakse alles kommunismile üleminekul. Sama võib öelda ka sotsiaalse võrdsuse, sotsiaalse õigluse jm. kohta.

Loomulikult tuleb arvestada töötavate klasside lähenemise tendentsi sotsialistlikus ühiskonnas. Samal ajal ei tuleks alahinnata sedagi, et klassierinevused on arenenud sotsialistlikus ühiskonnas objektiivne reaalsus ja nende erinevuste kadumist ei tohi kunstlikult kiirendada või forsseerida.

Arenenud sotsialistliku ühiskonna iseloomulikuks eripäraks on proletariaadi diktatuuri muutumine üldrahvalikuks riigiks. Üldrahvalik riik väljendab seda ühtset, üldrahvalikku, mis tekkis ühiskonna sotsiaalses struktuuris arenenud sotsialismi tingimustes.

Sotsialistlik riik pole kaotanud oma klassiiseloomu. Ta on muutunud üldrahvalikuks mitte seepärast, et hajus ja lakkas kajastamast töölisklassi huve, vaid vastupidi, seepärast, et kõik teised klassid ja sotsiaalsed kihid on omaks võtnud arenenud sotsialismi töölisklassi ideoloogia ja tõusevad nende tasemele.

Järgnevalt käsitleb A. Kovaljov mõningaid sotsialismi riikluse arenemise, samuti riigi väljasuremise küsimusi. Lõpuks ta märgib, et riigi eripära arenenud sotsialismi ajal seisab järgmises: a) laieneb riigi sotsiaalne alus; b) küpses sotsialistlikus (originaalis ekslikult «kommunistlikus» — F. K.) ühiskonnas tekib kõrvuti riiklike organitega üha rohkem ühiskonna kommunistliku omavalitsuse elemente; c) tema tegevuses omandavad järjest suurema tähtsuse majanduslik-organisatoorsed ja kultuurilis-kasvatuslikud funktsioonid ning sellega seotud organid; d) järjest suurema osakaalu omandab viimastes tootmis-tehnoloogiline juhtimine.

Suurte sotsiaalsete ja kultuuriliste ümberkujunduste tulemusena on viimastel aastakümnetel tunduvalt tõusnud meie rahva üldharidus- ja kultuuritase. Praegu on 70,2 protsendil töölistest kõrg- ja keskharidus (täielik ja mittetäielik), 40 aastat tagasi aga oli vaid 4,4 protsendil.

On toimunud edasine oluliste erinevuste kadumine sotsialistliku ühiskonna kõigi klasside ja sotsiaalsete kihtide kultuuritasandis, kõigi nende hulgas on järjest rohkem kõlapinda leidnud marksistlik-leninlik ideoloogia.

Mõned teoreetiliste tööde autorid arvavad, et praegu toimub edasine kultuurirevolutsioon, mis kestab kuni ühiskonna astumiseni kommunismi kõrgemasse faasi. A. Kovaljovi arvates on siin tegemist mõistete «kultuurialased ümberkorraldused» ja «kultuurirevolutsioon» ebatäpse kasutamisega. Erinevalt ümberkorraldustest kultuuri valdkonnas on kultuurirevolutsioon sotsiaalklassiline mõiste, mis on seotud antagonistlike klasside olemasoluga. Arenenud sotsialismi jõudmisega olid täidetud kommunismi esimese faasi ülesanded.

Kultuurialased ümberkorraldused toimuvad praegu ja tulevikuski (kusjuures neil võib olla veelgi ulatuslikum iseloom), kuid see pole enam kultuurirevolutsioon. Siin on analoogilist Marxi ütlusega, et pärast klasside ja klassiantagonismi hävitamist lakkavad sotsiaalsed evolutsioonid olemast poliitilisteks revolutsioonideks. Arenenud sotsialismis kindlustub lõplikult ja kõikjal sotsialistlik kultuur, mis järk-järgult kasvab üle kommunistlikuks.

Sotsialism likvideeris kapitalismile, üldse eraomanduslikule, antagonistlikule ühiskonnale omaste vaadete ja püüdluste kujundamise majanduslikud, klassilised ja ideoloogilised alused.

Kuid sotsialism sünnitab oma enda probleeme, mis ei tulene lihtsalt teadvuse olemisest mahajäämuse faktist ja kapitalistliku maailma mõjust, vaid mõnedest elu enda tingimustest. Need probleemid tulenevad nii ideoloogiatöö kohatisest nõrkusest kui ka mitmetest objektiivsetest teguritest. Töö pole sotsialismi ajal muutunud veel iga inimese esmaseks eluvajaduseks, tunda annab ka mõnede kaupade puudus jm. See tekitab osas inimestes püüdu anda ühiskonnale vähem, sellelt aga rohkem endale haarata.

Sotsialismi vaimse sfääri analüüsimisel tuleb vältida kahte äärmust. Ühelt poolt pole õige ette kujutada küsimust sellisena, et kuna varsti ühiskondlikke suhteid sotsialismis kujundatakse teadlikult, siis need nagu kaotaksid oma objektiivse iseloomu. Kui mingitel subjektiivsetel põhjustel toimub ühiskondlike suhete muutustes mahajäämus tootlike jõudude arengust või, vastupidi, leiab aset õigustamatu etteruttamine, siis sellised vead maksavad nii või teisiti enda eest kätte. Näiteks võiks tuua fakte mitte eriti kaugest minevikust: õueaiamaade likvideerimine, materiaalse huvitatuse printsiibi rikkumine jm. Teiselt poolt ei saa õigeks tunnistada, et kuna ühiskondlikel suhetel on sotsialismi ajal objektiivne iseloom, siis ei tohi neid mõjutada. Selline seisukoht võib viia pealisehituse aktiivse rolli eitamiseni oma majandusliku baasi suhtes. Inimesed on võimelised nii või teisiti mõju avaldama isegi loodusseadustele. Seda enam kehtib öeldu ühiskonna kohta, kus ükski seadus ei toimi fataalse paratamatusena.

Arenenud sotsialism on nüüdisaja sotsiaalse protsessi kõrgeim saavutus.

Sellele vaatamata, et Nõukogude riigi 60-aastase eksisteerimise jooksul on umbes kaks aastakümmet läinud meie rahvale pealesunnitud sõdadele ning seejärel rahvamajanduse taastamisele, on ühiskondlik koguprodukt 1977. aastal võrreldes 1917. aastaga kasvanud 95-kordseks. Rahvatulu kasvas samal ajavahemikul 103-, tööstustoodang 225- ja põllumajandustoodang 4,6-kordseks. Kui 1913. aastal tuli meie maa arvele 3 protsenti maailma tööstustoodangust, siis praegu umbes 20 protsenti. Kui 1913. aastal oli meie maa tööstustoodangu kogumaht 12,5, siis 1977. aastal üle 80 protsendi USA tööstustoodangu kogumahust.

Sotsialism on nüüdisaja sotsiaalse protsessi kõrgeim saavutus ka seepärast, et ainult tema on võimeline kindlustama isiksuse vaba arengu, ainult sotsialism on võimeline lahendama isiksuse ja ümbritseva keskkonna vahelise vastuolu ühiskonna arengu huvides.

Kokkuvõtte tegi
FRANTS KUPP

MEIE AMETIÜHINGU 60. AASTAPÄEV

Septembrikuu viimasel nädalavahetusel kutsus Haridustöötajate Ametiühingu Vabariiklik Komitee Tallinna Haridus- ja Teadusala Töötajate Majja aktiivipäevale need ametiühingu veteranid, kes olid seisnud ametiühingute töö taaselustamise juures sõjajärgsetel aastatel, neid, kes pikki aastakümneid on sidunud oma ühiskondliku tegevuse ametiühinguga, ja tänaseidki ametiühinguaktiviste.

Aktuse juhatas sisse ja lõi peomeeleolu Tallinna Haridustöötajate Naiskoor Ants Söödi juhatusel.

Põhjaliku ülevaate haridustöötajate ametiühingu ajaloost andis Vabariikliku Komitee esinaine Elvi Kaas.

Eesti ametiühingute I kongressist, mille 60. aastapäeva me hiljuti tähistasime, rääkis Tallinna Riikliku Konservatooriumi dotsent E. Mattiesen. Soojalt tervitasid koosolijad Eesti ametiühingute I kongressi delegaati Liisa Andresenit.

Ametiühingutöö esimesi samme Eestis meenutas Eesti NSV haridusminister Ferdinand Eisen, ametiühingutööst Rakvere-mail sõjajärgseil aastail rääkis toonane haridustöötajate ametiühingu rajoonikomitee esimees Pear Rootalu.

Seejärel anti suurele grupile ametiühinguaktivistidele kätte ametiühingu üleliidulised ja vabariiklikud autasud.

AUTASUD AMETIÜHINGUTÖÖTAJAILE JA -AKTIVISTIDELE

Üleliidulise Ametiühingute Kesknõukogu aukirjaga on autasustatud kauaaegse aktiivse ametiühingutöö eest ning seoses Haridusala, Kõrgemate Koolide ja Teaduslike Asutuste Töötajate Ametiühingu 60. aastapäevaga järgmisi Eesti NSV ametiühingutöötajaid ja -aktiviste:

Aksel, Maria Juhani t. — ENSV TA Eksperimentaalbioloogia Instituudi ametiühingu kohaliku komitee esimees,
Raudsep, Tamaara Kristjani t. — Haridustöötajate ametiühingu Vabariikliku Komitee tootmistöö- ja töötasuosakonna juhataja.

Üleliidulise Ametiühingute Kesknõukogu rinnamärgiga «Aktiivse töö eest ametiühingus»:

Kalmus, Elmar Andrese p. — Haridustöötajate ametiühingu Viljandi rajoonikomitee esimees.

Haridusala, Kõrgemate Koolide ja Teaduslike Asutuste Töötajate Ametiühingu Keskkomitee aukirjaga autasustati aktiivse ametiühingutöö eest järgmisi meie vabariigi ametiühingutöötajaid ja -aktiviste:

Kabur, Helve Toomase t. — Tartu Riikliku Ülikooli ühendatud ametiühingukomitee esimees,
Karu, Helju Juhani t. — Tallinna Kergetööstuse Tehnikumi raamatupidaja,
Kuiv, Karl-Kristjan Aleksandri p. — ENSV TA Keemia Instituudi vanemteadur,
Kuznetsova, Niina Ivani t. — Jaan Sihveri nim. Narva 6. Keskkooli keemiaõpetaja,
Lõhmus, Neida Pauli t. — Harju rajooni Kosejõe Eriinternaatkooli õpetaja,
Paulus, Eha Johannese t. — Tallinna 1. Keskkooli pikapäevarühma kasvataja,
Reispass, Selve Alfredi t. — Paide rajooni Türi Keskkooli õpetaja,
Ränisoo, Laidi Andrese t. — Haridustöötajate ametiühingu Vabariikliku Komitee pearaamatupidaja,
Uljas, Leeni Hermi t. — Haridustöötajate ametiühingu Kingissepa rajoonikomitee esimees,
Vain, Avo Enni p. — ENSV TA Spetsiaalse Konstrueerimisbüroo peakonstruktor.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega 28. sept. 1979. a. autasustati Tööveterani medaliga:

Taimre, Tamara Johannese t. — pensionär, kauaaegne Haridustöötajate ametiühingu Vabariikliku Komitee instruktor.

Eesti NSV Ametiühingute Nõukogu aukirjaga autasustati aktiivse ametiühingutöö eest järgmisi ametiühingutöötajaid ja -aktiviste:

Allsalu, Mari-Liis Juhani t. — TRÜ keemiakateedri dotsent,
Arumäe, Ellen Danieli t. — Pärnu rajooni Häädemeeste Keskkooli õpetaja,
Ellermaa, Linda Andrese t. — TRÜ ametiühingukomitee sekretär,
Eisen, Ferdinand Mihkli p. — Eesti NSV haridusminister,
Hansalu, Laine Andrese t. — TPI kauaaegne ametiühingukomitee esimees,
Jaanlorg, Helle-Reet Aleksandri t. — Haridustöötajate ametiühingu Võru rajoonikomitee esimees,
Goronkova, Ludmilla Aleksei t. — Haridustöötajate ametiühingu Vabariikliku Komitee sekretär,
Zirk, Daisy-Maie Jaani t. — Tallinna Linna Keeltekursuse raamatukoguhoidja,
Issakova, Ludmila Stepani t. — Tallinna 33. Keskkooli õpetaja,
Kokk, Leida Hansu t. — Tallinna Pedagoogilise Kooli praktikumiõpetaja,
Kurm, Helga Karli t. — TRÜ pedagoogika ja metoodika kateedri dotsent,
Lokk, Hermilde Jüri t. — Rapla Kaugõppekeskkooli direktor,
Läte, Endel Hugo p. — Tallinna 46. Keskkooli õpetaja,
Mark, Eha Heinrichi t. — Haridustöötajate ametiühingu Jõgeva rajoonikomitee esimees,
Mägi, Maria Aleksandri t. — Haridustöötajate ametiühingu Valga rajoonikomitee esimees,
Nõlvak, Helgi Johannese t. — Võru 4. Lastepäevakodu juhataja,
Pihlamägi, Olavi Konstantini p. — TPI ametiühinguklubi direktor,
Röömussaar, Helgi Johannese t. — Keila 2. Lastepäevakodu juhataja,
Soolep, Elle Voldemari t. — Haridustöötajate ametiühingu Kohtla-Järve rajoonikomitee esimees,
Tamm, Ilmar Antsu p. — Haridustöötajate ametiühingu Harju rajoonikomitee esimees,
Vaher, Virve Karli t. — Haridustöötajate ametiühingu Kohtla-Järve linnakomitee esimees,
Vallikivi, Ahto Juliuse p. — ENSV TA Termofüüsika ja Elektrofüüsika Instituudi teadussekretär,
Vihur, Leida Jaani t. — Harju Rajooni RSN TK Haridusosakonna koolide inspektor.

Haridusala, Kõrgemate Koolide ja Teaduslike Asutuste Töötajate Ametiühingu Eesti Vabariikliku Komitee aukirjaga autasustati aktiivse ametiühingutöö eest järgmisi ametiühingutöötajaid ja -aktiviste:

Aarna, Olav Agu p. — TPI dotsent,
Anuševa, Anna Peetri t. — Kohtla-Järve 1. Internaatkooli õpetaja;
Aru, Asta Jaagu t. — Tallinna Eriinternaatkooli direktor,
Eek, Salme Joanni t. — ENSV Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi ametiühingu kohaliku komitee kauaaegne laekur,
Haasmaa, Helju Karli t. — ENSV TA Teadusliku Raamatukogu osakonnajuhataja,
Heiman, Meier Jakobi p. — pensionär,
Hiie, Uno Bernhardi p. — NSVL Majandusmatemaatika Keskinstituudi Eesti Filiaali juhtiv insener,
Hölpus, Olav Osvaldi p. — Tallinna Muusikakooli õpetaja,
Ilves, Peeter — pensionär,
Jaaska, Vello Eduardi p. — ENSV TA Zooloogia- ja Botaanikainstituudi vanemteadur,
Joa, Laine Vassili t. — Pärnu Linna RSN TK Haridusosakonna pearaamatupidaja,
Kaadu, Tiit Eduard-Voldemari p. — Haridustöötajate ametiühingu Vabariikliku Komitee töö peatehnika inspektor,
Kaljula, Aliide Alberti t. — ENSV Haridusministeeriumi materiaalsete fondide osakonna juhataja asetäitja,
Kaljurand, Vally Antoni t. — Kohtla-Järve rajooni Sinimäe 8-kl. Kooli õpetaja,
Kaljuveer, Milvi Johannese t. — Rakvere 3. Lasteaia kasvataja,
Kerstna, Helju Antsu t. — Tartu Linna Metoodikakabineti juhataja,
Kiisk, Valve Augusti t. — Võru Kaugõppekeskkooli metoodik,
Kipper, Jüri Mihkli p. — endine õpetaja,
Kopli, Liia Aleksandri t. — Tallinna Haridus- ja Teadustöötajate Maja direktor,
Koppel, Aksel Johannese p. — V. Kingissepa nim. Tallinna 20. Keskkooli direktor,
Kuusik, Egla Aleksandri t. — pensionär,
Kõiv, Viola Johannese t. — Tartu 10. Keskkooli direktori asetäitja õppe- ja kasvatustöö alal,
Kutser, Mati Evaldi p. — ENSV TA Küberneetika Instituudi teadussekretär,
Kärstna, August Eduardi p. — Tartu rajooni õpetajate-pensionäride koondise kauaaegne juhataja,
Leesment, Hilda Mardi t. — Tallinna Linna RSN TK elamispinna arvestuse ja jaotamise osakonna inspektor, Haridustöötajate ametiühingu Vabariikliku Komitee kauaaegne esimees,
Leissoo, Silvi — Rakke Keskkooli õpetaja,
Liivik, Hermilde Hansu t. — ENSV Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi ametiühingu kohaliku komitee kauaaegne liige,
Lilleaas, Linda Jaani t. — pensionär,
Lindaru, Heino Aleksandri p. — pensionär,
Lints, Alfred Juhani p. — pensionär, Haridustöötajate Ametiühingu Vabariikliku Komitee endine esimees,
Maalinn, Naima Johannese t. — Rapla rajooni Vigala 8-klassilise Kooli õpetaja,
Mannermaa, Frieda Johani t. — pensionär,
Martinson, Õie Aleksandri t. — Tallinna Kergetööstuse Tehnikumi õpetaja, endine Haridustöötajate ametiühingu Vabariikliku Komitee esimees,
Masing, Paul Antoni p. — Tallinna 10. keskkooli õpetaja,
Mihailov, Konstantin Mih[illegible] p. — Tallinna Riikliku Kunstiinstituudi ametiühingu kohaliku komitee endine esimees,
Mähar, Ants — Põlva Keskkooli õpetaja,
Naaber, Elvi — Tartu Linna RSN TK Haridusosakonna ökonomist,
Namm, Edgar Karli p. — TRÜ ametiühingukomitee kauaaegne raamatupidaja,
Ossep, Elvi Jaani t. — Tallinna Riikliku Kooperatiiv- ja Kaubanduse Tehnikumi õpetaja,
Popp, Liili Kaareli t. — Pärnu 4. Keskkooli õpetaja,
Pajumaa, Elsa Hermani t. — ENSV TA presiidiumi teadussekretär,
Raidal, Kuldja Juhani t. — Tallinna Riikliku Konservatooriumi kontsertmeister,
Raju, Olev Madise p. — TRÜ poliitilise ökonoomia kateedri vanemõpetaja,
Rannik, Veera Aleksandri t. — Tallinna 2. Erilasteaia juhataja,
Reinsalu, Villio Riho p. — Kohtla-Järve rajooni Illuka 8-klassilise Kooli direktor,
Rootalu, Pear Aleksandri p. — pensionär,
Roots, Ljubov Rudolfi t. — Narva Polütehnikumi laborant,
Rukki, Viivi Jüri t. — VÕT-i eesti keele ja kirjanduse kabineti juhataja,
Saar, Arvo Alberti p. — Tartu rajooni Nõo Keskkooli raamatukoguhoidja, Haridustöötajate ametiühingu rajoonikomitee esimees,
Saar, Maie Aleksandri t. — Haridustöötajate ametiühingu Pärnu rajoonikomitee kauaaegne esimees,
Saare, Ain Arturi p. — Tallinna Ehitus- ja Mehaanikatehnikumi direktori asetäitja õppe- ja kasvatustöö alal,
Saks, Olev Voldemari p. — TRÜ füüsikaosakonna vanemõpetaja,
Sagris, Sven-Allan Herberti p. — Lagedi 8-klassilise Kooli direktor,
Samm, Mare Olbri t. — Haapsalu 2. Keskkooli õpetaja,
Savvina, Lilia Armasi t. — Tallinna 16. Keskkooli õpetaja,
Sesk-Harmut, Oleg Borisi p. — Kohtla-Järve Keemiatehnikumi õpetaja,
Siimaste, Ellen Hansu t. — ENSV Haridusministeeriumi plaani- ja finantsosakonna juhataja,
Sunila, Elfriede Aleksandri t. — Tallinna Üldharidusliku Spordikallakuga Keskkooli kasvataja,
Süld, Laine Vassili t. — TPI ametiühingukomitee vanemraamatupidaja,
Tambek, Helga-Astrid Karli t. — ENSV Kõrg- ja Keskerihariduse Ministeeriumi keskeriõppeasutuste valitsuse inspektor,
Tepljakova, Juta Elmari t. — Võru rajooni Kääpa 8-klassilise Kooli ametiühingu kohaliku komitee esimees,
Timohovitš, Tatjana Mihhaili t. — Tallinna Linna Haridustöötajate ametiühingukomitee kauaaegne raamatupidaja,
Tohver, Johannes Nikolai p. — pensionär,
Trahv, Milvi Nikolai t. — Võru rajooni Mõniste 8-klassilise Kooli ametiühingu kohaliku komitee esimees
Tubro, Kiira Ilja t. — Haridustöötajate ametiühingu Kohtla-Järve linnakomitee sekretär,
Tõnisson, Aleksander Aleksandri p. — L. Koidula nim. Pärnu 2. Keskkooli direktori asetäitja majandusalal,
Tükk, Albert Jüri p. — Eesti NSV haridusministri asetäitja,
Vainjärv, Tiiu Richardi t. — ENSV TA Eksperimentaalbioloogia Instituudi bioloog-taimefüsioloog,
Vambola, Linda Jaani t. — TPI parteikomitee sekretäri asetäitja,
Velner, Aleksander Ivani p. — Tallinna 3. Õhtukeskkooli direktor,
Verlin, Rita Otto t. — pensionär,
Viikholm, Helmi Gustavi t. — Tallinna 1. Keskkooli direktor,
Viikmann, Liidia Vladimiri t. — Tallinna Pedagoogilise Kooli õpetaja,
Virkus, Dia Aleksei t. — VÕT-i võõrkeelte kabineti juhataja.

НЫУКОГУДЕ ЫПЕТАЯ
(СОВЕТСКИЙ УЧИТЕЛЬ)
ИНДЕКС 59766

10. oktoobril tähistas oma esimest juubelit Vabariikliku Õpetajate Täiendusinstituudi eesti keele ja kirjanduse kabineti juhataja

VIIVI RUKKI.

Südamlikud õnnitlused juubilarile!

EESTI NSV HARIDUSMINISTEERIUMI KOOLIVALITSUSE JUHATAJA

JUHAN SEPP

Ta on sündinud 11. märtsil 1933. aastal Rakvere rajoonis Merikülas keskmiktalupoja peres. 1948. aastal lõpetas Juhan Sepp Kadila 7-kl. kooli ning astus samal aastal Rakvere 1. keskkooli, kus 1950. a. lõpetas 9. klassi ja jätkas õpinguid Rakvere Pedagoogilises Koolis, mille lõpetas 1952. aastal.

Samal aastal määrati J. Sepp tööle Paide keskkooli, kus töötas eesti keele õpetajana. Järgnes üks aasta õpetajatööd Albu 7-kl. koolis. Aastail 1954—1964 töötas ta Tapa 1. keskkoolis, algul algklasside õpetajana, siis bioloogia-, keemia- ja geograafiaõpetajana ning internaadikasvatajana. 1. septembrist 1960 oli ta samas koolis õppealajuhataja.

1957. a. lõpetas J. Sepp kaugõppe teel Tartu Õpetajate Instituudi bioloogia-geograafia erialal ning 1961. a. kiitusega TPedI geograafia erialal.

1964. a. augustis viidi J. Sepp üle Keila-Joa Sanatoorse Internaatkooli õppealajuhatajaks. 1967. a. septembris toodi ta üle Eesti NSV Haridusministeeriumi koolide inspektoriks. 1969. a. juulist töötas J. Sepp õpikute kooliraamatukogufondide osakonna juhataja asetäitjana ning 1970. a. oktoobrist koolivalitsuse juhataja asetäitjana.

16. maist 1979. a. on J. Sepp Eesti NSV koolivalitsuse juhataja.

J. Seppa on autasustatud rinnamärgiga «NSV Liidu haridustöö eesrindlane», «Haridustöö eesrindlane», ÜLKNÜ Keskkomitee aukirjaga ning Haridusala, Kõrgkoolide ja Teadusasutuste Töötajate Ametiühingu Eesti Vabariikliku Komitee aukirjadega.

Ta on täitnud mitmeid ühiskondlikke ülesandeid: olnud haridustöötajate ametiühingu Tapa rajoonikomitee esimees ja aseesimees, Haridusministeeriumi parteibüroo liige jm.

ÕNNITLEME TEID!

Liisa Kaasik, Laekvere 8-kl. kooli endine kauaaegne õpetaja, 75. sünnipäeval.

Armida Petoffer, Ruila 8-kl. kooli endine koolitädi, 70. sünnipäeval.

Linda Kring, Tamsalu keskkooli endine õpetaja, 65. sünnipäeval.

Helma Veere, Oru algkooli õpetaja, 65. sünnipäeval.

August-Voldemar Tõkman, Kihelkonna 8-kl. kooli direktor, 60. sünnipäeval.

Valeri Bezzubov, TRÜ vene kirjanduse kateedri juhataja, dotsent, 50. sünnipäeval.

Selma Jalakas, Porkuni eriinternaatkooli õpetaja, 50. sünnipäeval.

Veera Klutrand, Kallemäe eriinternaatkooli õpetaja, 50. sünnipäeval.

Viivi Palmre, Muraste lastekodu kasvataja, 50. sünnipäeval.

Erika Pastel, Reola 8-kl. kooli direktori asetäitja õppealal, 50. sünnipäeval.

Elvi Soond, Kohtla-Järve 22. lastepäevakodu juhataja, 50. sünnipäeval.

Doris Sorkina, Tartu kaugõppekeskkooli õpetaja, 50. sünnipäeval.

Jaan Taurin, «Nõukogude Õpetaja» toimetuse autojuht, 50. sünnipäeval.

Asta Tomson, Kaelase eriinternaatkooli kauaaegne õpetaja, 50. sünnipäeval.

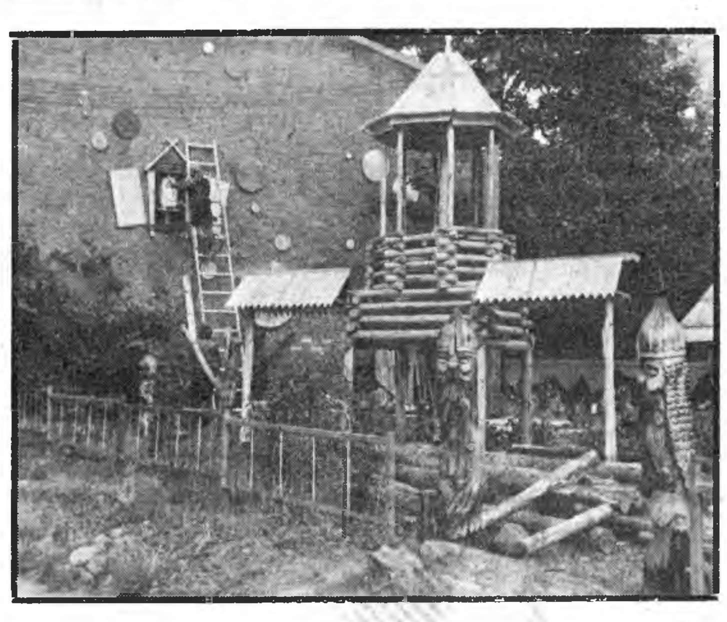

Rahvusvahelist lasteaastat tähistatakse igal pool. Gorki linnas, kuulsa kirjaniku kasvupaigas, rajavad puunikerdajad ja ehitajad rahvuslikus stiilis mänguväljakut kõige väiksematele. Pildil näete parajasti käsil olevaid ehitustöid.

MAIMO KALMETI foto

HARIDUSMINISTEERIUMIS

4. oktoobril toimus vabariikliku füüsikakomisjoni koosolek. **J. Hendre** (TPedI) ja **G. Karu** (TRÜ) tegid kokkuvõtte nimetatud kõrgkoolides toimunud kirjalikest füüsika sisseastumiseksameist. TPedI-s sooritati eksam edukalt. Üliõpilaskandidaatidest (80) eelistas kirjalikku eksamit kaks kolmandikku, tehtud eksamit luges keskmiseks 65%. Ka õppejõududele oli eksamikorraldus vastuvõetav.

TRÜ-s sooritas füüsikaeksami 607 üliõpilaskandidaati. Viiendik tegi eksami kõrgeimale hindele, niisama palju rahuldavale. Olenevalt erialast jäi eksam sooritamata 0—8% eksamineeritutest. Lähem analüüs ilmub ajalehes «Nõukogude Õpetaja». Füüsikakomisjon soovitas Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi füüsikakomisjonil ka teistes kõrgkoolides teha sisseastumiseksam kirjalikuna.

V. Paju andis ülevaate Vabariikliku Õpetajate Täiendusinstituudi suvekursustest. Ta jäi rahule kursuslaste tööga, kiitis Nõo keskkoolis loodud häid töö- ja puhketingimusi. Kursuslaste positiivse hinnangu pälvisid ka TRÜ laboratooriumide praktilised tööd.

Käesolevaks õppeaastaks kavatsetakse füüsikakomisjonis arutada «Telekooli» füüsikasaateid, ajalehe «Noorte Hääl» viktoriini jmt. Vaatluse alla tuleb füüsika eriklasside töö, samuti fakultatiivkursuste õpetamine, kuulatakse ära ülevaade füüsikute metoodikaalasest tegevusest Tallinna Pedagoogilises Instituudis.

HUVITAVA MATEMAATIKA KOOLIS

21. oktoobril kell 12 alustab taas tegevust Huvitava Matemaatika Kool. Lektoriteks on Tallinna Pedagoogilise Instituudi matemaatika ja füüsika kateedri õppejõud. Käsitletakse keskkooliõpikuis puuduvaid või vähest tähelepanu leidnud küsimusi. Koolimatemaatikas on viimasel ajal, eriti seoses taskuarvuti kooli tungimisega, esile kerkinud hulgaliselt uusi probleeme. Samuti vaadeldakse loengutel mitmeid küsimusi, mis annavad ettekujutuse kõrgkoolis õpetatavast matemaatikast. Vaadeldakse näiteks mõningaid matemaatilise loogika probleeme; püütakse leida vastus küsimusele, kuidas näeb välja neljamõõtmeline kuup, rööptahukas või kera. Tutvutakse elektronarvutiga «Nairi-2» ning antakse ülevaade nüüdisaegsest arvutustehnikast ning tarkvarast. Lisaks loengutele toimuvad ka olümpiaadiülesannete lahendamise praktikumid.

Esimesel loeng-praktikumil tutvume kodumaise taskuarvutiga «Электроника Б3-18». Kuulajail, kellel on mingi taskuarvuti, soovitame see kaasa võtta.

Loengud on mõeldud neile keskkooliõpilastele, kes tunnevad huvi matemaatika vastu ning kellest võib loota täiendust meie matemaatikaõpetajate perele.

Kool hakkab töötama üks kord kuus pühapäeviti Tallinna Pedagoogilises Instituudis, auditooriumis nr. 229 (Narva mnt. 41, telefon 426-019).

Palume kõikidel õpetajatel ergutada matemaatikapedagoogi kutsest huvitatud õpilaste osavõttu Huvitava Matemaatika Kooli tööst. Meie kooli edasist tööd tutvustavad brošüürid jaotatakse kuulajaile avaloengul.

PEETER NORMAK,
TPedI Huvitava Matemaatika Kooli juhataja

OMALOOMINGUVÕISTLUSE JUHEND

V. I. Lenini 110. sünniaastapäeva tähistamiseks kuulutavad Eesti NSV Haridusministeerium, Eesti NSV Kirjanike Liit ja Eesti NSV Raamatuühing välja üldhariduskoolilide õpilaste omaloominguvõistluse. Võistluse eesmärgiks on noorsoo kirjandusliku kasvatuse süvendamine ning huvi äratamine omaloominguga tegelemise vastu.

Kirjandusvõistlus toimub kahes voorus ja sellest võtavad osa üldhariduskoolide 7.—11. klassi õpilased. Eraldi hinnata 7. ja 8. kl. ja 9.—11. klassi õpilaste tööd.

I voor, s. o. koolisisene võistlus korraldatakse kooli kirjandus- ja raamatusõprade ringi ning komsomoliorganisatsiooni eestvõttel. Koolis moodustatud žürii lähetab paremad tööd 1. veebruariks 1980. a. vabariiklikule žüriile: **Tallinn 200001 Tõnismägi 11, koolivalitsus.**

Võistlusele võib esitada luuletusi (ka pikemaid eepilisi luuletusi), jutustusi, novelle, laaste, olukirjeldusi, lühinäidendeid jm. Kirjandusvõistluse juhendamisel ja tööde hindamisel seada esiplaanile kaasaegne ja õpilastele lähedane temaatika, ideeline küpsus ning kirjandusliku teostuse tase.

Kokkuvõte omaloominguvõistlusest tehakse V. I. Lenini sünniaastapäeva tähistamiseks väljakuulutatud lasteraamatunädalal.

EESTI NSV
HARIDUSMINISTEERIUM
EESTI NSV
KIRJANIKE LIIT
EESTI NSV
RAAMATUÜHING

LIIKLUSKUU LÕPPES, LIIKLUSKUU ALGAS...

Vöötrada

Liikluskuuks kuulutatud september on lõppenud. Selle edukuse üle saab otsustada statistiliste andmete järgi. Septembris oli lastega 23 liiklusõnnetust, 4 last hukkus, 21 said vigastada. Möödunud aastal olid need arvud vastavalt 36, 7, 31.

Laste süül toimus tänavu 20, möödunud aastal 25 liiklusõnnetust. Enamik neist on ikka jalakäijate eksimustest põhjustatud, endiselt peamiseks veaks sõidutee vale ületamine (liiga lähedal oleva sõiduki ees ja pahatihti ka vales kohas)

Koolieelses eas laste põhjustatud liiklusõnnetusi oli sellel aastal 2 (möödunud aastal 4), 1.—3. kl. õpilaste põhjustatud 4 (mullu 9) ja 4 8. kl. õpilaste põhjustatud 14 (mullu 12).

Et põhiline aktiivne liiklusalane kasvatustöö tehakse algklassides ning vanemad klassid sellest kõrvale jäävad, on üldiselt teada. Nüüd hakkavad selle puuduliku töö tagajärjed end ka tunda andma.

Vanemate klasside õpilased rikkusid liikluseeskirju peamiselt jalgrattal (4), mopeedidel ja abimootoriga jalgratastel (3), autoga (1) ja mootorrattal (1) sõites. Viis vanema klassi õpilast käitusid jalakäijana eluohtlikult.

23. septembril kell 12.40 sõitis Tartu rajoonis 12-aastane Rauno omatehtud abimootoriga jalgrattal «Žiguli» alla. Põhjus: ta ei näidanud suunda ja hakkas tagasipööret tegema paremast sõidureast (teepeenra lähedalt). Ometi nõuavad vasak- ja tagasipöörde reeglid ümberreastumist telgjoone lähedale.

Samasuguse eksimusega põhjustas liiklusõnnetuse Mikitamäe 8-kl. kooli õpilane Silver 16. septembril.

Niisiis, peamiseks liiklusõnnetuse põhjustajaks on vasakpöörde ja tagasipöörde vale sooritamine, mootorsõidukite puhul aga juhi võimetele mittevastav kiirus.

15-aastane Tallinna kooliõpilane Toomas sõitis 2. septembril ärandatud «Žiguliga». Ilm oli vihmane, tee märg, auto kiirus nende olude kohta liiga suur. Tagajärg — auto kaotas juhitavuse ning paiskus kraavi kummuli. Kannatada said kolm autos olnut, neist üks koguni surma.

Üheksa kuu kokkuvõtvad arvud on: 165 liiklusõnnetust, 16 hukkunut ja 157 vigastatut. Möödunud aastal olid need arvud 163, 18, 156.

Lõppenud liikluskuu puhul tahaks tänusõnu öelda kõigile õpetajaile nii klassilaua ja autorooli taga kui ka jalakäija seisuses olijaile liikluskuu aktiivse korralduse eest.

Liikluskuu küll lõppes, ent liiklusalane kasvatustöö peab jätkuma.

HELVE LÕHMUS,
Vabariikliku Autoinspektsiooni inspektor

ELMAR OJA

4. oktoobril s. a. suri Elmar Oja. Ta sündis 16. juunil 1906 Valgas käsitöölise perekonnas. Pärast Võru Õpetajate Seminari lõpetamist 1926. a. töötas ta vahelduvalt tegevõpetajana ja koolijuhatajana ligi 45 aastat mitmes Petseri-, Võru-, Harjumaa ja Viljandi rajooni koolis. Olles pedagoogitöö kõrval populaarne ka maateatrite töö organiseerijana, täitis ta aastatel 1939/1940 Tallinnas Eesti Haridusliidu teatri- ja raamatukogunduse konsulendi ülesandeid ning oli noil aastail ka ülevabariigilise maateatrite näitejuhtide ühingu esimees. Elmar Oja tunti kui andekat, sõnaosavat organisaatorit ning ka kui aktiivset ajakirjanduse kaastöölist. Hea mälestus vanast koolimehest ja sõbrast jääb kestma.

UUSI ÕPPEFILME

Eesti NSV Vabariikliku Õpetajate Täiendusinstituudi filmoteegis on koolidele laenutamiseks järgmised uued õppefilmid.

Algklassiõpetajaile: 1. «Aastaajad» (4 osa; värv., «Tallinnfilm»; eesti k.), 3. klassile; 2. «Talvest talve» (Meie aia linnud; 2 osa, värv., «Tallinnfilm», eesti k.), 2. klassile; 3. «Täishäälikud ja kaashäälikud eesti keeles» (laste lugemaõpetamiseks; 2 osa; «Tallinnfilm»).

Ühiskonnaõpetuse õpetajaile: «Kolhoos» (2 osa), 11. klassile.

Füüsikaõpetajaile: 1. «Pooljuhid» (2 osa), 10. klassile; 2. «Ülijuhtivus» (1 osa), 10. klassile.

Bioloogiaõpetajaile: 1. «Loomakasvatus ja sellealane katsetöö» (2 osa), 11. klassile; 2. «Taimede selektsioon» (2 osa; värv.), 11. klassile.

Geograafiaõpetajaile: «Maailma rahvastik» (3 osa), 5. ja 6. klassile;

Keemiaõpetajaile: «Süsivesikud» (2 osa; värv.), 11. klassile.

Joonestamisõpetajaile: «Joonised ristprojektsioonis I, Projitseerimise viisid» (2 osa), 8.—10. klassile.

Loomakasvatuse õpetajaile: «Lambafarmide mehhaniseerimine» (3 osa), 9.—11. klassile.

VEAVABANDUS

Eelmises «Nõukogude Õpetajas» Haridusministeeriumi ja Haridustöötajate Ametiühingu Vabariikliku Komitee aukirjaga autasustatud Kohtla-Järve 3. keskkooli õpetaja Antonova ees- ja isanimeks lugeda Faina Grigori tütar ... ja rubriigis «Haridusministeeriumis» (4. lk.) kolmanda veeru eelviimase lõigu viimase lause lõpp lugeda järgmiselt: «... seda eelmainitud linnade ja Hiiumaa, Kohtla-Järve ning Paide rajooni arvel».

TEADAANDED

Tallinna 24. keskkool vajab kiiresti majandusjuhatajat (ametipinnavõimalus) ja staadioni remondi meistrit. Tulla läbirääkimistele kohapeale, Kalinini 102-a.

•

A. Müürisepa nim. kutsekeskkool nr. 3 vajab alalisele tööle kasvatajaid seoses täiendavate kohtade eraldamisega. Teat. Tehnika 18, Tallinn, tel. 44-35-17.

•

Mõisaküla keskkool vajab sõjalise algõpetuse õpetajat. Korter olemas. Lähemaid teateid saab aadressil: Viljandi, Tombi pl. 5, tel. Viljandi 53-272 või Mõisaküla keskkool, tel. Viljandi 64-165.

Toimetaja A. SEPP

Toimetuse aadress: 200 001, Tallinn, Pikk t. 40.
Telefonid: üldtelefon 601-447, toimetaja 601-318, toimetaja asetäitjad 440-381 ja 601-447, vastutav sekretär 449-397, ideoloogiaosak. 601-447, pedagoogika- ja teadusosak. 448-916, koolikorralduse osak. 448-916, humanitaarainete ja esteetilise kasvatuse osak. 601-447, algõpetuse ja koolieelse kasvatuse osak. 440-381, töökasvatuse ja õhtukoolide osak. 601-318, korrektuur 601-935.
Väljaandja: kirjastus «Perioodika», Tallinn, Pikk 73.
«Nõukogude Õpetaja» ilmub igal laupäeval.
Tellimishind: aastaks 1 rbl. 4 kop., poolaastaks 52 kop., kvartaliks 26 kop. Üksiknumbri hind 2 kop.
Trükipoognaid 2. Tiraaž 15 000.
EKP Keskkomitee Kirjastuse trükikoda, Tallinn, Pärnu mnt. 67-a
«Ныукогуде ыпетая» — орган Министерства просвещения ЭССР и Профсоюза работников просвещения, высшей школы и научных учреждений Эст. ССР. гор. Таллин.
МВ-08514 Tellimise nr. 3283
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10